

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ในทศวรรษหน้า: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบ
การทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
2. สภาพการบริหารจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548

3. หลักการแนวคิดของการอุดมศึกษา
4. การบริหารมหาวิทยาลัยในประเทศต่าง ๆ และรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัย

ในกำกับรัฐบาลที่เป็นสากล

5. หลักการแนวคิดการบริหารมหาวิทยาลัยของไทย
6. แนวคิดเกี่ยวกับระบบ
7. การวิจัยอนาคต
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพทั่วไปของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

1. ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ให้บริการ
การศึกษา และผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้กับสังคมไทยเป็นระยะเวลายาวนาน นับย้อนจาก
การสถาปนาในนาม “วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา” วันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ได้ถูก
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้เพื่อผลิตครูอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี ให้การศึกษา
ทางด้านอาชีพ ทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และประกาศนียบัตรชั้นสูง ทำการวิจัย
ส่งเสริมการศึกษาทางด้านวิชาชีพและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม วิทยาลัยเทคโนโลยีและ
อาชีวศึกษาได้พัฒนาระบบการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานการศึกษาที่มีคุณภาพและศักยภาพ
มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2531 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล
อดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อใหม่ว่า “สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล”
ในวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2531 สืบเนื่องจากแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ การบริหารจัดการสู่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาของรัฐดำเนินการ โดยอิสระ และมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ดังนั้น สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จึงได้ปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติฉบับเดิมและยกร่างเป็นพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยมีการรวมกลุ่มวิทยาเขตจัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 9 แห่ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้ง 9 แห่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สามารถจัดการศึกษาวิชาการและวิชาชีพขั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก เพื่อรองรับการศึกษาคือของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอาชีวศึกษาเป็นหลัก รวมถึงให้โอกาสแก่ผู้จบการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชน และการศึกษาต่อวิชาชีพระดับปริญญา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้ง 9 แห่ง อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2548 โดยมีการรวมกลุ่มวิทยาเขตจัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 9 แห่ง ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ประกอบด้วย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดปทุมธานี และวิทยาเขตปทุมธานี
2. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ประกอบด้วย วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ วิทยาเขตบพิตรพิมุข มหาเมฆ และวิทยาเขตพระนครใต้
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ประกอบด้วย วิทยาเขตจักรพงษ์ภูวนารถ วิทยาเขตอุเทนถวาย วิทยาเขตบางพระ จังหวัดชลบุรี วิทยาเขตจันทบุรี คณะเกษตรศาสตร์บางพระ จังหวัดชลบุรี
4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ประกอบด้วย วิทยาเขตเทเวศร์ วิทยาเขตโชติเวช วิทยาเขตพณิชยการพระนคร วิทยาเขตชุมชนพระนครอุดมศักดิ์ และวิทยาเขตพระนครเหนือ
5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ประกอบด้วย วิทยาเขตเพาะช่าง วิทยาเขตบพิตรพิมุข จักรวรรดิ วิทยาเขตศาลายา และวิทยาเขตวังไกลกังวล
6. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ประกอบด้วย วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาเขตน่าน วิทยาเขตลำปาง วิทยาเขตเชียงราย วิทยาเขตตาก วิทยาเขตพิษณุโลก และสถาบันวิจัยและฝึกอบรมการเกษตรลำปาง
7. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ประกอบด้วย วิทยาเขตภาคใต้ จังหวัดสงขลา วิทยาเขตนครศรีธรรมราช วิทยาเขตศรีวิชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช คณะเกษตรศาสตร์ นครศรีธรรมราช และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง จังหวัดตรัง

8. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ประกอบด้วย วิทยาเขตนนทบุรี วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยาสุกรี วิทยาเขตพระนครศรีอยุธยา หันตรา และวิทยาเขตสุพรรณบุรี

9. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ประกอบด้วย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา วิทยาเขตสุรินทร์ วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตกาฬสินธุ์ วิทยาเขตสกลนคร และสถาบันวิจัยและฝึกอบรมการเกษตรสกลนคร

สรุป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้ง 9 แห่ง จัดตั้งตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 แต่ละมหาวิทยาลัยเป็นนิติบุคคลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครู วิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพ เฉพาะทางระดับปริญญาเป็นหลัก

2. สภาพการบริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 มีดังนี้

2.1 การดำเนินงานทั่วไปของมหาวิทยาลัย

2.1.1 สภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีสภามหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) นายกสภามหาวิทยาลัย ซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง 2) กรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง ได้แก่ อธิการบดีและประธานสภาคณาจารย์ และข้าราชการ 3) กรรมการสภามหาวิทยาลัยจำนวนหกคน ซึ่งเลือกจากผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าส่วนราชการ ที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ 4) กรรมการสภามหาวิทยาลัยจำนวนหกคน ซึ่งเลือกจากคณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยและข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาที่มีผู้ดำรงตำแหน่งตาม (3) (5) กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสิบสี่คน ซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย โดยคำแนะนำของนายกสภามหาวิทยาลัย และกรรมการสภามหาวิทยาลัยตาม (2) (3) และ (4) ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวต้องมาจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมาย การงบประมาณและการเงิน การบริหารงานบุคคล การศึกษา เศรษฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน และด้านอื่น ๆ ตามที่สภามหาวิทยาลัยเห็นสมควร สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจและหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของมหาวิทยาลัยและโดยเฉพาะให้มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ 1) วางนโยบาย และอนุมัติแผนพัฒนาของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการศึกษา การส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ ทำการสอน

ทำการวิจัย ผลិតครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) วางระเบียบ ออกข้อบังคับและประกาศของมหาวิทยาลัย และอาจมอบให้ส่วนราชการใดในมหาวิทยาลัยเป็นผู้วางระเบียบ ออกข้อบังคับ และประกาศสำหรับส่วนราชการนั้นเป็นเรื่อง ๆ ไปก็ได้ 3) กำกับมาตรฐานการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา 4) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย 5) พิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด 6) พิจารณาการจัดตั้ง การรวม และการยุบเลิก สำนักงานวิทยาเขต บัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก วิทยาลัย หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ รวมทั้งการแบ่งส่วนราชการของส่วนราชการดังกล่าว 7) อนุมัติให้ปริญญา ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญา และประกาศนียบัตร 8) อนุมัติการรับสถาบันการศึกษาชั้นสูง และสถาบันอื่นเข้าสมทบ หรือการยกเลิกการสมทบ 9) พิจารณาเสนอเรื่องเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และถอดถอนนายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิ อธิการบดี ศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์พิเศษ 10) แต่งตั้งและถอดถอนรองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการวิทยาลัย หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ รองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ และกรรมการสภาวิชาการ 11) อนุมัติงบประมาณรายจ่ายจากเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย 12) วางระเบียบ และออกข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารการเงินและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย และการจัดหารายได้ของมหาวิทยาลัย 13) พิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา และตามที่คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษามอบหมาย 14) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดเพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใด หรือเพื่อมอบหมายให้ปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดอันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัย 15) พิจารณาและให้ความเห็นชอบในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจการของมหาวิทยาลัยตามที่อธิการบดีเสนอ และอาจมอบหมายให้อธิการบดีปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดอันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยก็ได้ 16) ส่งเสริม สนับสนุน และแสวงหาวิธีการ เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าของมหาวิทยาลัย 17) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของมหาวิทยาลัยที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ

2.1.2 สภาวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีสภาวิชาการ ประกอบด้วย

- 1) อธิการบดี เป็นประธานสภาวิชาการ
- 2) รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ เป็นรองประธานสภาวิชาการ
- 3) กรรมการสภาวิชาการโดยตำแหน่ง ได้แก่ รองอธิการบดีประจำวิทยาเขต คณบดี ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการวิจัย และผู้อำนวยการวิทยาลัย ถ้ามี
- 4) กรรมการสภาวิชาการจำนวนหกคน ซึ่งเลือก

จากคณาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัย 5) กรรมการสภาวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสิบคน ซึ่งแต่งตั้งจากบุคคลภายนอก โดยความเห็นชอบของสภามหาวิทยาลัย สภาวิชาการ มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ 1) พิจารณาเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอน การวิจัย การวัดผล การศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษาเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย 2) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการรวมและการยกเลิกสาขาวิชาต่อสภามหาวิทยาลัย 3) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการเปิดสอนตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย 4) พิจารณาเสนอความเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับวิชาการต่อสภามหาวิทยาลัย 5) ส่งเสริมการวิจัยและการบริการทางวิชาการที่สอดคล้องกับภารกิจของมหาวิทยาลัย และความต้องการของชุมชน 6) แต่งตั้งคณะกรรมการ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดเพื่อกระทำการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของสภาวิชาการ

2.1.3 สภาคณาจารย์และข้าราชการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีสภาคณาจารย์และข้าราชการ ประกอบด้วย ประธานสภาคณาจารย์และข้าราชการ และกรรมการสภาคณาจารย์และข้าราชการ ซึ่งเลือกจากคณาจารย์ประจำและข้าราชการของมหาวิทยาลัย สภาคณาจารย์และข้าราชการมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ 1) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในกิจการของมหาวิทยาลัย และการพัฒนามหาวิทยาลัยแก่อธิการบดีหรือสภามหาวิทยาลัย 2) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของคณาจารย์และข้าราชการในการปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ 3) พิจารณาคัดสรรของมหาวิทยาลัยและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่อธิการบดีหรือสภามหาวิทยาลัยมอบหมาย 4) เรียกประชุมคณาจารย์และข้าราชการเพื่อพิจารณากิจการของมหาวิทยาลัย และนำเสนอความคิดเห็นต่อสภามหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย การปฏิบัติหน้าที่ของสภาคณาจารย์และข้าราชการถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ และการดำเนินการใด ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่เป็นเหตุในการดำเนินการทางวินัย

2.2 การบริหารงานมหาวิทยาลัย

2.2.1 อธิการบดี

อธิการบดีเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของมหาวิทยาลัย และอาจมีรองอธิการบดี หรือผู้ช่วยอธิการบดี หรือจะมีทั้งรองอธิการบดี และผู้ช่วยอธิการบดีตามจำนวนที่สภามหาวิทยาลัยกำหนดเพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่อธิการบดีมอบหมายก็ได้ อธิการบดีนั้นจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งโดยการสรรหาตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากรของมหาวิทยาลัย อธิการบดีมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ 1) บริหารกิจการของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการและของมหาวิทยาลัย รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย 2) บริหารบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ

และของมหาวิทยาลัย 3) จัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัย คู่มือให้มีการปฏิบัติตามนโยบายและแผนงาน รวมทั้งติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย 4) แต่งตั้งและถอดถอนผู้ช่วยอธิการบดี รองคณบดี รองผู้อำนวยการสถาบัน รองผู้อำนวยการสำนัก รองผู้อำนวยการวิทยาลัย รองหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะหัวหน้าภาควิชา หัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าภาควิชาและอาจารย์พิเศษ 5) รายงานเกี่ยวกับกิจการและการดำเนินการของมหาวิทยาลัยต่อสภามหาวิทยาลัย 6) ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของสภาคณาจารย์และข้าราชการ คณะกรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาเขต และส่งเสริมการพัฒนา นักศึกษาและกิจการนักศึกษา 7) ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน รวมทั้ง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 8) เป็นผู้แทนมหาวิทยาลัยในกิจการทั่วไป 9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของมหาวิทยาลัย ตามที่สภามหาวิทยาลัย มอบหมายหรือตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของอธิการบดี

2.2.2 การบริหารงานในวิทยาเขต

ในวิทยาเขตมีรองอธิการบดีคนหนึ่ง ซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งโดยคำแนะนำของ อธิการบดีเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของวิทยาเขตให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศของมหาวิทยาลัย และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่อธิการบดีมอบหมาย มีคณะกรรมการประจำวิทยาเขตคณะหนึ่ง ทั้งนี้ต้องมีกรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งจาก บุคคลภายนอกไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม คณะกรรมการประจำวิทยาเขตมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้วิทยาเขตดำเนินการกิจให้สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และแผนพัฒนาตามที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด 2) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของวิทยาเขต แก่อธิการบดี 3) เสนอแนะการเปิดสอนตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยในวิทยาเขตต่อสภาวิชาการ 4) ประสานงานระหว่างบัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก วิทยาลัย และส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะภายในวิทยาเขต 5) พิจารณาวางระเบียบหรือออกข้อบังคับอื่นตามที่ สภามหาวิทยาลัยมอบหมาย 6) พิจารณาเสนอแผนพัฒนา แผนงาน และงบประมาณประจำปี และ จัดทำรายงานผลการดำเนินกิจการของวิทยาเขตเสนอต่ออธิการบดี 7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือ บุคคลหนึ่งบุคคลใดเพื่อกระทำการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการประจำ วิทยาเขต 8) ปฏิบัติงานอื่นตามที่อธิการบดีมอบหมาย

คณะกรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาเขต ประกอบด้วย 1) ประธานกรรมการส่งเสริม กิจการวิทยาเขต 2) กรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาเขตโดยตำแหน่ง ได้แก่ รองอธิการบดี ประจำ วิทยาเขต คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก และผู้อำนวยการวิทยาลัย ถ้ามี 3) กรรมการ ส่งเสริมกิจการวิทยาเขตจำนวนสี่คน ซึ่งแต่งตั้งจากผู้แทนศิษย์เก่าจำนวนหนึ่งคน ผู้แทน ผู้ปกครอง

จำนวนหนึ่งคน และผู้แทนนักศึกษา จำนวนสองคน 4) กรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาเขต ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนเท่ากับจำนวนกรรมการตาม (2) และ (3) รวมกัน ซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ในสาขาวิชาต่าง ๆ ตามที่สภามหาวิทยาลัยเห็นสมควร ในจำนวนนี้ให้แต่งตั้งจากบุคคลในเขตพื้นที่บริการการศึกษาของวิทยาเขตไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง คณะกรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาเขตมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ 1) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะแก่วิทยาเขตเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของวิทยาเขต 2) ส่งเสริมให้มีทุน การศึกษาแก่นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้มีโอกาสศึกษาในมหาวิทยาลัย อันเป็นการสนับสนุน ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างสัมพันธภาพและ การเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับนักศึกษาและประชาชน 4) แต่งตั้งคณะอนุ กรรมการ หรือ บุคคลหนึ่งบุคคลใดเพื่อกระทำการใด ๆ ตาม (1) (2) และ (3)

2.2.3 การบริหารงานในบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัยมีคณะบดีเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของบัณฑิตวิทยาลัย และจะให้มีรองคณะบดีตามจำนวนที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่ คณะบดีมอบหมายก็ได้ คณะบดีนั้นให้สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งโดยการสรรหาตามข้อบังคับของ มหาวิทยาลัย ในบัณฑิตวิทยาลัยมีคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัยคณะหนึ่ง ประกอบด้วย คณะบดีเป็นประธานกรรมการและกรรมการอื่นอีกจำนวนหนึ่ง

2.2.4 การบริหารงานในคณะ

คณะมีคณะบดีเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของคณะ และมีรองคณะบดี ตามจำนวนที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด เพื่อทำหน้าที่และรับผิดชอบตามที่คณะบดีมอบหมายก็ได้ มีคณะกรรมการประจำคณะ ประกอบด้วย คณะบดีเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีก จำนวนหนึ่ง จำนวนคณะกรรมการประจำคณะมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ 1) จัดทำแผนพัฒนาของ คณะให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย ให้ปริญญาดุษฎี ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง ประกาศนียบัตรบัณฑิต อนุปริญญาดุษฎี และปริญญาดุษฎี 2) พิจารณาวางระเบียบและออกข้อบังคับภายใน คณะตามที่สภามหาวิทยาลัยมอบหมาย 3) พิจารณากำหนดหลักสูตรและรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตร สำหรับคณะเพื่อเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย 4) จัดการวัดผล ประเมินผล และควบคุมมาตรฐาน การศึกษาของคณะ 5) ส่งเสริมงานวิจัย งานบริการวิชาการแก่สังคม งานทำนุบำรุงศิลปและ วัฒนธรรม และงานรักษาสีงแวดล้อม 6) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของคณะ 7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดอันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ ของคณะกรรมการประจำคณะ 8) ดำเนินการอื่นใดตามที่สภามหาวิทยาลัย สภาวิชาการ หรืออธิการบดี มอบหมาย

2.2.5 การบริหารงานในสถาบันหรือสำนัก

สถาบันหรือสำนัก มีผู้อำนวยการสถาบันหรือผู้อำนวยการสำนักเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของสถาบันหรือสำนัก และมีคณะกรรมการประจำสถาบันหรือสำนัก กรณีที่มหาวิทยาลัยมีวิทยาลัยหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ ให้มีผู้อำนวยการวิทยาลัยหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานของวิทยาลัยหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ มีคณะกรรมการประจำวิทยาลัย หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะแล้วแต่กรณี

2.3 คณะกรรมการอธิการบดี

คณะกรรมการอธิการบดี ประกอบด้วย อธิการบดีของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทุกแห่งเป็นกรรมการ ให้กรรมการตามวรรคหนึ่งเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ และเลือกกรรมการอีกคนหนึ่งเป็นเลขานุการ การประชุมของคณะกรรมการอธิการบดีให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการอธิการบดีกำหนด ให้คณะกรรมการอธิการบดีมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

1) เสนอนโยบายและแผนพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การร่วมมือด้านวิชาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกันของมหาวิทยาลัยต่อสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง 2) จัดให้มีข้อตกลงระหว่างมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับความร่วมมือทางวิชาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการปฏิบัติการกิจ โดยความเห็นชอบของสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง 3) จัดให้มีข้อตกลงระหว่างมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง กับสถาบันอาชีวศึกษาทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน ในการให้ความร่วมมือด้านวิชาการและการศึกษาต่อด้านวิชาชีพเฉพาะทางระดับปริญญา โดยความเห็นชอบของสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง 4) กำหนดแนวทางในการแสวงหาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกับชุมชน องค์กรเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5) แต่งตั้งคณะทำงานหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดเพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใด หรือเพื่อมอบหมายให้ปฏิบัติกรอย่างหนึ่งอย่างใดอันอยู่ในอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการอธิการบดี

2.4 ตำแหน่งทางวิชาการ

คณาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมีตำแหน่งทางวิชาการ ดังนี้ 1) ศาสตราจารย์ 2) รองศาสตราจารย์ 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ 4) อาจารย์

สรุป สภาพการบริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 การดำเนินงานทั่วไปของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย สภามหาวิทยาลัย สภาวิชาการ สภาคณาจารย์และข้าราชการ การบริหารงานมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย อธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี รองอธิการบดีวิทยาเขต คณะกรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาเขต คณบดี คณะกรรมการประจำคณะ ผู้อำนวยการสถาบันหรือผู้อำนวยการสำนัก คณะกรรมการประจำสถาบันหรือสำนัก

สภาพการบริหารจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548

1. การจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เป็นมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 ซึ่งได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ซึ่งหน่วยงานแต่ละแห่งของมหาวิทยาลัยล้วนมีประวัติในการก่อตั้ง และจัดการศึกษาด้านวิชาชีพไม่น้อยกว่า 50 ปี ดังนั้น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกจึงจัดเป็นมหาวิทยาลัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 1 ใน 15 แห่ง ที่จัดการศึกษาระดับปริญญาตรีสายวิชาชีพ ด้วยความเชี่ยวชาญอย่างยาวนานแห่งหนึ่งของประเทศไทย โดยในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้รวมกลุ่มวิทยาเขตในสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 4 วิทยาเขต และ 1 คณะ ตามมาตรา 65 (3) ได้แก่ 1) วิทยาเขตบางพระ 2) วิทยาเขตจักรพงษ์ภูวนารถ 3) วิทยาเขตอุเทนถวาย 4) วิทยาเขตจันทบุรี 5) คณะเกษตรศาสตร์บางพระ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2551, หน้า ข)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก จัดการศึกษาทั้งในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับปริญญาตรี ดังนี้

1. การจัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือ ปวส.
2. การจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี มี 9 หลักสูตร คือ หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต บริหารธุรกิจบัณฑิต ศิลปศาสตรบัณฑิต วิทยาศาสตร์บัณฑิต เทคโนโลยีบัณฑิต อุตสาหกรรมศาสตรบัณฑิต เศรษฐศาสตรบัณฑิต สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต และสัตวแพทยศาสตรบัณฑิต โดยมีคณะต่าง ๆ ที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ คณะเกษตรศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสังคม คณะเทคโนโลยี อุตสาหกรรมเกษตร คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะศิลปศาสตร์ (โครงการจัดตั้งภายใน) คณะสัตวแพทย์ (โครงการจัดตั้งภายใน)

1.1 วิทยาเขตบางพระ

ได้รับการจัดตั้งในนาม “วิทยาลัยเกษตรกรรมบางพระ จังหวัดชลบุรี” ปี พ.ศ. 2501 สังกัดกรมอาชีวศึกษา ต่อมาปี พ.ศ. 2518 วิทยาลัยเกษตรกรรมบางพระได้โอนมาสังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และปี พ.ศ. 2532 วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา แล้วเปลี่ยนเป็น สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในปี พ.ศ. 2542 2531 และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ปี พ.ศ. 2542 ได้เปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ในปี พ.ศ. 2548 โดยวิทยาเขตบางพระ ประกอบด้วย 4 คณะ ได้แก่ คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะสัตวแพทย์ (โครงการจัดตั้งภายใน) มีหน่วยงานสนับสนุนของมหาวิทยาลัย ได้แก่ สำนักงานอธิการบดี (ตั้งอยู่ที่วิทยาเขตบางพระ) สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และสถาบันวิจัยและพัฒนา รวมทั้งหน่วยงานจัดตั้งภายในต่าง ๆ

คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย 1) สาขาวิชาเกษตรกลวิธาน 2) สาขาวิชาพืชศาสตร์ 3) สาขาวิชาสัตวศาสตร์ 4) สาขาวิชาประมง 5) สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพสัตว์ 6) สาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วย 1) สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร 2) สาขาวิชาพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตร 3) สาขาวิชาเทคโนโลยีชีวภาพ 4) สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ 5) สาขาวิชาวิศวกรรมหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูป 6) สาขาวิชาวิทยาศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย 1) สาขาวิชาบริหารธุรกิจเกษตร 2) สาขาวิชาการจัดการทั่วไป 3) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ 4) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ 5) สาขาวิชาเทคโนโลยีโลจิสติกส์และการจัดการระบบขนส่ง 6) สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

คณะสัตวแพทย์ (โครงการจัดตั้งภายใน) ประกอบด้วย 1) สาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ ตั้งอยู่เลขที่ 43 หมู่ที่ 6 ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่ทั้งหมด 680 ไร่ 1 งาน 98 ตารางวา ระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 110 กิโลเมตร

1.2 วิทยาเขตจักรพงษ์วนารถ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจักรพงษ์วนารถ เดิม พ.ศ. 2492 เป็นโรงเรียนบุตรข้าราชการกองทัพบก ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อและสถานะอีกหลายครั้ง ในปี พ.ศ. 2517 ได้โอนภาระงานให้อยู่ในสังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และเปลี่ยนชื่อเป็นวิทยาลัยจักรพงษ์วนารถ ปี พ.ศ. 2548 ได้เป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจักรพงษ์วนารถ ประกอบด้วย คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ และคณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยเขตจักรพงษ์วนารถเปิดสอนระดับ ปวช. ปวส. และระดับปริญญาตรีสายบริหารธุรกิจ

คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย สาขาวิชาการจัดการ สาขาวิชาการบัญชี สาขาวิชาการตลาด สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาระบบสารสนเทศ สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล สาขาวิชาเทคโนโลยีโลจิสติกส์และการจัดการระบบขนส่ง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจักรพงษ์พานารณ ตั้งอยู่เลขที่ 122/41 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร 10400

1.3 วิทยาเขตอุเทนถวาย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย เดิมมีชื่อว่า “โรงเรียนช่างก่อสร้างอุเทนถวาย” สถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2477 นับเป็นโรงเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อการศึกษาด้านวิชาการก่อสร้างเป็นแห่งแรกของประเทศไทย วิทยาเขตอุเทนถวายได้มุ่งมั่นที่จะผลิตบัณฑิต นักปฏิบัติในสายสถาปัตยกรรมและสาขาวิศวกรรมในสาขาต่าง ๆ เพื่อเป็นบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต วิทยาเขตอุเทนถวาย มีหน่วยงานภายใน ดังนี้ คือ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ สำนักงานวิทยาเขต และสถาบันนวัตกรรมก่อสร้างและเทคโนโลยีวัสดุอุเทนถวาย

คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ ประกอบด้วย สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา สาขาวิชาเทคโนโลยีโยธา สาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม สาขาวิชาการจัดการงานก่อสร้าง สาขาวิชาออกแบบอุตสาหกรรม สาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ สาขาวิชาเทคโนโลยีสถิติศาสตร์และการจัดการระบบขนส่ง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย ตั้งอยู่เลขที่ 225 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

1.4 วิทยาเขตจันทบุรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี ประกอบด้วย คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร คณะเทคโนโลยีสังคม และสถาบันพัฒนาการเกษตรยั่งยืน มีพื้นที่ 1,567 ไร่เศษ ซึ่งเนื้อที่ดังกล่าวได้ถูกเบี่ยงก่อสร้างอาคารและทำกิจการฟาร์มไปแล้วประมาณ 400 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพเกษตร

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร ประกอบด้วย สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการประมง สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร สาขาวิชาเทคโนโลยีเครื่องจักรกลเกษตร สาขาวิชาเทคโนโลยีการอาหาร สาขาวิชาพัฒนาผลิตภัณฑ์ สาขาวิชาเทคโนโลยีชีวภาพ

คณะเทคโนโลยีสังคม ประกอบด้วย สาขาวิชาการจัดการ สาขาวิชาบริหารธุรกิจเกษตร สาขาวิชาระบบสารสนเทศทางคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีโลจิสติกส์และระบบการจัดการขนส่ง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 131 หมู่ที่ 10 ตำบลพลวง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดชลบุรี 22210 ในเส้นทางคมนาคม ถนนบาราศ-นราดรุร เชื่อมกับจังหวัดระยองทาง 30 กิโลเมตร อยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติ

2. แผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2552 - พ.ศ. 2555) ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ได้จัดทำแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2552 - พ.ศ. 2555) โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ และกลวิธี มาตรการ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก, 2552, หน้า 4-10)

2.1 วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เป็นผู้นำการจัดการศึกษาวิชาชีพ พัฒนาคุณภาพกำลังคนสู่มาตรฐานสากลบนพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีของสังคม

2.2 พันธกิจ

2.2.1 จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มุ่งเน้นวิชาชีพบนพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพและความสามารถพร้อมเข้าสู่อาชีพ

2.2.2 สร้างโอกาสทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้แก่ประชาชน

2.2.3 สร้างงานวิจัย ส่งประดิษฐ์ นวัตกรรมสู่การผลิต การบริการที่สามารถถ่ายทอดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ประเทศ

2.2.4 ให้บริการงานวิชาการแก่สังคมเพื่อการมีอาชีพอิสระและพัฒนาอาชีพสู่การแข่งขัน

2.2.5 ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและรักษาสีงแวดล้อม

2.3 ประเด็นยุทธศาสตร์

2.3.1 เป็นศูนย์กลางการศึกษาและความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่มีความเข้มแข็ง

2.3.2 สร้างคนดี คนเก่ง มีทักษะในงานให้เป็นทุนมนุษย์ของประเทศ

2.3.3 ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดจนถ่ายทอดความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงบูรณาการที่ได้มาตรฐานเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนไทย

2.4 เป้าประสงค์

2.4.1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก เป็นแหล่งศึกษาด้านวิชาชีพที่มุ่งเน้นการเทคโนโลยีเชิงบูรณาการ เป็นที่พึ่งของประชาชนทุกพื้นที่ที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

2.4.2 ผลิตผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม มีวุฒิภาวะทางสังคมที่ดี และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมืออาชีพ

2.4.3 บริการงานด้านวิชาชีพที่สามารถประกอบอาชีพและแข่งขันได้

2.5 ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย

2.5.1 สร้างโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนได้รับการพัฒนาความรู้ไปสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

2.5.2 สนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนางานด้านอาชีวศึกษา

2.5.3 ส่งเสริมการสร้างงาน อาชีพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนและเป็นสังคมผู้ประกอบการ

2.5.4 ปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็ง “สร้างคนสู่งาน เชี่ยวชาญเทคโนโลยี”

2.5.5 เพื่อพัฒนาศักยภาพของอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐาน

2.5.6 จัดหาทรัพยากรทางการศึกษาให้เพียงพอ ภายใต้ระบบบริหารจัดการแบบ

ธรรมชาติ

2.5.7 พัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสากล

2.5.8 เพิ่มขีดความสามารถด้านงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม บนพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2.5.9 ให้บริการวิชาการเพื่อการแข่งขันและสร้างรายได้

2.6 กลวิธี มาตรการ

2.6.1 ด้านการจัดการศึกษา

2.6.1.1 สร้างโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนได้รับการพัฒนาความรู้ไปสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

1) ยกระดับและขยายการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับที่สูงขึ้นในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศ และการตอบสนองต่อการพัฒนาตลาดเฉพาะ

2) ขยายเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการร่วมกับสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

3) พัฒนาหลักสูตรนานาชาติและหลักสูตรปริญญาตรีร่วมกับสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

4) ส่งเสริมการจัดการศึกษาหลักสูตรนานาชาติและหลักสูตรระดับปริญญาตรีร่วมกับต่างประเทศ ในการผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ

5) จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายตามศักยภาพของผู้รับบริการ

6) เปิดโอกาสให้นักศึกษาต่างชาติ เข้ามาศึกษาต่อในประเทศ

2.6.1.2 สนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนางานด้านอาชีวศึกษา

1) ยกระดับมาตรฐานห้องปฏิบัติการและจัดตั้งศูนย์วิเคราะห์และปฏิบัติการ

เฉพาะด้าน

2) ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกับส่วนราชการภายนอก และภาคเอกชน

3) ร่วมมือกับสถาบันอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับ

การอาชีวศึกษา

2.6.1.3 ส่งเสริมการสร้างงาน อาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชน

และเป็นสังคมผู้ประกอบการ

1) พัฒนาหลักสูตรการสร้างผู้ประกอบการในทุกสาขาวิชาและระดับการศึกษา

2) สร้างเครือข่ายและพันธมิตรทางการศึกษา

3) สนับสนุนครูผู้สอนในการเพิ่มแนวคิดเชิงการประกอบการ

4) สร้างพันธมิตรเชิงการประกอบการในสถานศึกษา

2.6.2 ด้านการผลิตบัณฑิต

2.6.2.1 ปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็ง “สร้างคนสู่งาน เชี่ยวชาญ

เทคโนโลยี”

1) ส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และขยายการผลิตกำลังคนในสาขาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศ

2) ขยายหลักสูตรสหกิจศึกษาในทุกสาขาวิชาและทุกสถาบัน

3) พัฒนาส่งเสริมการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและ

ภาษาต่างประเทศ

4) ส่งเสริมให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์อาชีพ และการทำงานเพื่อยกระดับทักษะกำลังคนของชาติ

5) ส่งเสริมการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

6) ปฏิรูปการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

7) ส่งเสริมกิจกรรมนักศึกษา อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และรักษาสิ่งแวดล้อม

2.6.2.2 เพิ่มศักยภาพของอาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐาน

- 1) พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรเชิงรุกที่ต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ
- 2) จัดสรรทุนพัฒนาอาจารย์ให้ไปวิจัย ฝึกอบรม ศึกษาต่อ เพื่อนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ดีที่เหมาะสมกลับมาถ่ายทอดและพัฒนาการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย
- 3) แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการเพื่อเพิ่มศักยภาพของอาจารย์ด้านความรู้และทักษะการทำงาน

2.6.2.3 จัดหาทรัพยากรทางการศึกษาให้เพียงพอภายใต้ระบบบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล

- 1) ส่งเสริมการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกหน่วยงานบริหารราชการตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
- 3) ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม
- 4) สนับสนุนและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีโอกาสใช้ศักยภาพได้เต็มความสามารถ
- 5) ส่งเสริมการบริหารจัดการที่สามารถตรวจสอบได้

2.6.3 ด้านบริการงานด้านวิชาชีพ

2.6.3.1 พัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสากล

- 1) ส่งเสริมสนับสนุนการผลิตและการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์
- 2) ขยายเครือข่ายและการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการศึกษา
- 3) ยกระดับมาตรฐานการให้บริการและสร้างมาตรฐานสถานศึกษา
- 4) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพเพื่อให้การบริการเป็นที่ยอมรับของสังคมทั้งผู้รับบริการและผู้ให้บริการ

2.6.3.2 เพิ่มขีดความสามารถด้านงานวิจัย ส่งประดิษฐ์ นวัตกรรม บนพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

- 1) ขยายกิจกรรมการวิจัยรัฐร่วมเอกชนเพื่อสร้างขีดความสามารถเชิงการแข่งขันและเชิงพาณิชย์

2) ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ร่วมระหว่างนักศึกษาและคณาจารย์

3) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาในการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่มาตรฐาน

สากล

4) ปรับปรุงการบริหารจัดการที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน

วิจัย

5) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาในระดับนานาชาติ

6) ส่งเสริมและยกระดับนักวิจัยสู่สากล

2.6.3.3 ให้บริการวิชาการเพื่อการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิต

1) บริการวิชาการ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงบูรณาการร่วมกับ
กระทรวงอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรมและชุมชน

2) บริการวิชาชีพตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงวิชาชีพชั้นสูง เพื่อเพิ่มศักยภาพ
เชิงการแข่งขันให้กับประเทศ

3) ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อการแข่งขันและเพิ่มรายได้

2.7 สถานะปัจจุบันของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

การบริหารงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ได้มีการวิเคราะห์
ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผลกระทบกับหน่วยงานดังนี้ (มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก, 2552, หน้า 28-29)

2.7.1 จุดแข็ง

2.7.1.1 เป็นสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง ทำให้มีโอกาสดำเนินการจัดการศึกษา
ได้ตามศักยภาพและความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม

2.7.1.2 ทำเลที่ตั้งและขนาดพื้นที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา
และอยู่ในแหล่งที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง

2.7.1.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนในการจัดหาพื้นที่ตั้ง
ของวิทยาเขตใหม่และงบประมาณสนับสนุน

2.7.1.4 มีบุคลากรที่มีคุณวุฒิการศึกษาสูงและดำรงตำแหน่งทางวิชาการ
เป็นจำนวนมาก จึงมีโอกาสดำเนินการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาได้ตามต้องการของ
สังคมและชุมชน

2.7.1.5 มีรายได้จากการดำเนินงานเป็นของตนเองเนื่องจากมีกิจกรรมหารายได้
และอยู่ในแหล่งที่สามารถขยายการหารายได้มาสนับสนุนการจัดการศึกษาของตนเองได้

2.7.2 จุดอ่อน

2.7.2.1 การติดต่อสื่อสารระหว่างวิทยาเขตขาดเครื่องมือสื่อสารที่มีคุณภาพ จึงทำให้เกิดต้นทุนในการบริหารงานสูง

2.7.2.2 จำนวนและคุณภาพของบุคลากรยังไม่ตรงตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2.7.2.3 การบริหารงานด้านวิชาการยังขาดรูปแบบที่ชัดเจน ไม่ทันเหตุการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2.7.2.4 ขาดทรัพยากรในการให้บริการทางวิชาการและการถ่ายทอดเทคโนโลยี

2.7.2.5 ขาดแคลนบุคลากรสายสนับสนุน

2.7.3 โอกาส

2.7.3.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 สนับสนุนให้มีการบริหารจัดการศึกษาที่มีเอกภาพ ให้โอกาสในการพัฒนากิจการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

2.7.3.2 การขยายตัวของอุตสาหกรรมเกษตร บริหารธุรกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของภาคตะวันออก ทำให้ความต้องการศึกษาต่อของประชาชนเพิ่มมากขึ้น

2.7.3.3 มีความร่วมมือแลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่างสถาบันอื่นในพื้นที่เดียวกันเพื่อใช้ทรัพยากรในการจัดการศึกษาร่วมกัน

2.7.3.4 ชุมชนท้องถิ่นให้ความเชื่อถือและความร่วมมือในการเป็นผู้นำสังคม

2.7.3.5 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เปิดโอกาสให้สามารถสร้างงานวิจัยและการบริการจัดการแก่สังคมมากขึ้น

2.7.4 อุปสรรค

2.7.4.1 นักศึกษามีพื้นฐานสติปัญญาปานกลาง และมีความสามารถทางภาษาต่างประเทศน้อย อาจส่งผลให้มีขีดจำกัดในการเรียนรู้

2.7.4.2 งบประมาณไม่เพียงพอต่อการปรับปรุงขยายงานตามแผน โดยเฉพาะในส่วนของการปรับปรุงคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา

2.7.4.3 มหาวิทยาลัยอื่นขยายวิทยาเขตสู่ภูมิภาคเพิ่มขึ้นและมีสาขาเข้าซ้อนกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

2.7.4.4 สถานประกอบการที่รองรับบัณฑิตมีจำนวนจำกัดและยังมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาน้อย

2.7.4.5 มาตรการกวดรัดกำลังภาครัฐ ทำให้มีผลกระทบต่อการจัดสรรอัตรา กำลังของหน่วยงานเดิมและหน่วยงานที่จัดตั้งใหม่

สรุป สภาพการบริหารจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ประกอบด้วย 4 วิทยาเขต ได้แก่ 1) วิทยาเขตบางพระ 2) วิทยาเขตจักรพงษ์วนารอด 3) วิทยาเขต อุเทนถวาย และ 4) วิทยาเขตจันทบุรี มีการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี มีคณะต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ คณะวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสังคม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยี สารสนเทศ คณะศิลปศาสตร์ (โครงการจัดตั้งภายใน) และคณะสัตวแพทย์ (โครงการจัดตั้งภายใน)

หลักการแนวคิดของการอุดมศึกษา

1. ความหมายและภารกิจการอุดมศึกษา

อุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาที่สูงขึ้นจากระดับมัธยมศึกษา คำว่า อุดมศึกษามีรากศัพท์ มาจากคำบาลี ได้แก่ อุดม หมายถึง สูงสุด และ ศึกษา หมายถึง การเล่าเรียน ดังนั้น คำว่า “อุดมศึกษา” จึงหมายถึง การเรียนขั้นสูงสุด (สารานุกรมเสรี, 2551) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึง การศึกษาระดับอุดมศึกษาว่าเป็นระดับการศึกษาที่ศึกษาต่อจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2542) มีจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ว่า การศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพในระดับกลาง รวมทั้ง มีความสามารถในการริเริ่มประกอบการ และการศึกษาระดับปริญญา ซึ่งประกอบด้วยระดับ ปริญญาตรีและสูงกว่านั้น การศึกษาระดับปริญญาตรีมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในการริเริ่มประกอบอาชีพ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การริเริ่ม การพัฒนาทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ ส่วนการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทาง ให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้า วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ และเทคโนโลยี

สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลัก 4 ประการ คือ การผลิต และพัฒนากำลังคนระดับกลางและระดับสูง การวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ การบริการ วิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม บทบาทสำคัญยิ่งของสถาบันอุดมศึกษา จึงกล่าวได้ว่าเป็น “ตัวนำการเปลี่ยนแปลง” หรือเป็นองค์กรขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่จะต้องดำเนินการตามบทบาทและความรับผิดชอบของการเป็นสถาบันอุดมศึกษา การบริหารงาน ของสถาบันอุดมศึกษามีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ได้แก่ การบริหารบุคลากรที่เป็นคณาจารย์ซึ่งเป็น

หัวใจสำคัญของคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา รองลงมาคือ การบริหารวิชาการ หรือ หลักสูตรที่เป็นสิ่งสะท้อน ความเชี่ยวชาญหรือเข้มแข็งของสถาบันนั้น การบริหารทรัพยากร ที่สนับสนุนการเรียนการสอน การบริหารการเงินทรัพย์สิน บุคลากรสายสนับสนุน การบริหาร งานวิจัย การบริหารงานบริการวิชาการแก่ชุมชน รวมทั้งการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินการต่าง ๆ ตามภารกิจหลักของแต่ละสถาบันภายใต้หลักการของควมมีอิสรภาพในการ ดำเนินการและควมมีเสรีภาพทางวิชาการ (ภาวิธ ทองโรจน์, ม.ป.ป.)

สรุป การศึกษาระดับอุดมศึกษาว่าเป็นระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจากระดับมัธยมศึกษา ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา มีภารกิจหลัก 4 ประการ คือ การผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและระดับสูง การวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ การบริการวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

2. ลักษณะสำคัญของการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาประกอบขึ้นด้วยกลุ่มบุคคล กลุ่มวิชา และกลุ่มความสนใจความงาน และหน้าที่แตกต่างกันอย่างมาก การที่จะดำเนินการบริหารหรือบังคับบัญชาจึง ไม่อาจจะเป็นการสั่ง หรือมอบหมายกันตามแบบของการบริหาร โดยทั่วไปได้ เพราะลักษณะงานแตกต่างกัน จุดมุ่งหมาย แตกต่างกัน ผลที่ได้รับก็แตกต่างกันด้วย รูปแบบของการบริหารที่ดีที่สุดจึงควรเป็นการประสานงาน โดยให้คนแต่ละกลุ่มแต่ละพวกมาร่วมกันพิจารณา ร่วมกันปรึกษาหารือ การติดต่อดำเนินงานจึงควร เป็นเรื่องของการขอความร่วมมือ เรื่องของการช่วยเหลือกันและกันและเป็นเรื่องการทำงานร่วมกัน อำนาจการวางแผนนโยบายในระดับอุดมศึกษาจึงควรเป็นของกลุ่มบุคคลที่ประกอบไปด้วยคนจากกลุ่ม ต่าง ๆ มาร่วมกันคิดพิจารณาและเลือกทางเดินของสถาบัน การดำเนินงานจึงต้องเป็นเรื่องของ การกระจายอำนาจและกระจายงานออกไปตามความเหมาะสมและความสามารถเฉพาะกลุ่มสถาบัน อุดมศึกษาโดยทั่วไปจะมีผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอยู่แล้ว ควรใช้ประโยชน์จากกลุ่มผู้รู้นั้นร่วม ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาและสร้างความก้าวหน้าให้แก่สถาบัน นอกไปจากนั้นการกระจาย งานในระดับอุดมศึกษายังหมายถึงการกระจายความรับผิดชอบ และการตัดสินใจดำเนินงานให้กับ กลุ่มที่รู้เรื่องของเขาดีที่สุดอีกด้วย ซึ่งลักษณะของการบริหารงานดังกล่าวรวมทั้งจุดมุ่งหมายที่ได้ กล่าวมานั้น จะสำเร็จผลได้เต็มที่ก็ต่อเมื่อมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ มีอิสระในการ บริหารงานของตนเอง ความเป็นอิสระ ในที่นี้ครอบคลุมถึงการวางแผน นโยบาย การบริหารด้านต่าง ๆ และการตัดสินใจควรจะมีเสรีภาพในสถาบันนั้น ๆ เอง ไม่จำเป็นต้องขึ้นตรงต่อหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีลักษณะงานแตกต่างออกไป แต่ในสภาพที่การจัดสรรเงินยังต้องพึ่งพาแหล่งเงินภายนอกนั้น บทบาทในการจัดสรรเงินควรเป็นบทบาทร่วมกันและจัดสรรเป็นก้อนมากกว่ารายละเอียด ซึ่งจะ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาไม่มีความคล่องตัวเท่าที่ควร (ไพฑูรย์ สินตารัตน์, 2542, หน้า 382-384)

สรุป ลักษณะสำคัญของการบริหารสถาบันอุดมศึกษา คือ การกระจายอำนาจและการกระจายงาน รวมทั้งมีความเป็นอิสระและการตัดสินใจ

3. ปรัชญาการอุดมศึกษาไทย

สถาบันอุดมศึกษาของไทย สามารถนำปรัชญาการอุดมศึกษาไทยมาใช้เป็นหลักการและแนวทางในการสร้างเอกภาพในการจัดทำเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งได้กำหนดเป็นบทบัญญัติ 7 ประการ ของปรัชญาการอุดมศึกษาไทย ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551 ก, หน้า 2-3) มหาวิทยาลัย/ สถาบันอุดมศึกษาไทยมีปรัชญาเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แนวทางในการบริหารจัดการและการดำเนินงานตามภารกิจของมหาวิทยาลัย/ สถาบันอุดมศึกษา เพื่อมุ่งผลิตบัณฑิตทุกระดับ 1) ให้ได้รับคุณวุฒิเป็นที่ยอมรับในระบบการอุดมศึกษาที่เป็นสากล มีระบบของสถานศึกษาในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของประเทศ ของผู้ประกอบการที่มีความแตกต่างและหลากหลาย 2) มีคุณธรรมและจริยธรรม อันรวมถึงการรู้และเข้าใจการรักษาและประเพณีตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของไทย 3) ให้มีวัฒนธรรมและอารยธรรมที่เป็นสากล อาทิ การรักษาระเบียบวินัย การให้เกียรติผู้อื่น การตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความโอบอ้อมอารี สามารถทำงานได้ทั้งเป็นผู้นำและผู้ตาม ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม เป็นตัวอย่างอันดีของสังคม และประจักษ์ในคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของผู้พัฒนาและสร้างสรรค์ อันเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ 4) ให้มีความสนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ตรงกับคุณลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถอภิปราย ได้ตอบด้วยเหตุผลที่ยอมรับได้ รู้และเข้าใจ รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาหรือคำถาม เพื่อให้ได้คำตอบที่มีเหตุผล 5) เป็นตัวอย่างของผู้มีความรู้ในสังคมอารยะและเป็นส่วนสำคัญของสังคมและหน่วยงานเรียนรู้และนวัตกรรม 6) ให้มีความมุ่งมั่นและมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 7) ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในเชิงพาณิชย์ที่มหาวิทยาลัย/ สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการ

สรุป ปรัชญาการอุดมศึกษาไทย มีบทบัญญัติ 7 ประการ คือ มีคุณวุฒิเป็นที่ยอมรับ มีคุณธรรมและจริยธรรม มีวัฒนธรรมและอารยธรรมที่เป็นสากล มีความสนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง เป็นตัวอย่างของผู้มีความรู้ มีความมุ่งมั่นและมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในเชิงพาณิชย์ที่สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการ

การบริหารมหาวิทยาลัยในประเทศต่าง ๆ และรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยในกำกับ รัฐบาลที่เป็นสากล

1. รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักร

ระบบการบริหารจัดการอุดมศึกษาในสหราชอาณาจักร เกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานการเงินและทรัพย์สิน สรุปแนวคิดจากงานวิจัยของ สุชาติ เมืองแก้ว (2544, หน้า 54-61) และสนม ครูทเมือง (2547, หน้า 39) ในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 การบริหารงานทั่วไป

มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาของสหราชอาณาจักรจะมีสภาเป็นองค์กรสูงสุดทำหน้าที่ในการกำกับ ควบคุม ดูแล การบริหารและการจัดการในระดับนโยบายในด้านต่าง ๆ มีอธิการบดีเป็นผู้นำ การดำเนินงานในระดับต่าง ๆ อยู่ในรูปคณะกรรมการเป็นหลัก เช่น คณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัย คณะกรรมการวิชาการ เป็นต้น สภามหาวิทยาลัยมีหน้าที่ให้ความเห็นชอบกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย ดูแลและควบคุมการใช้งบประมาณและรายได้ของมหาวิทยาลัย รวมทั้งการสรรหาและแต่งตั้งอธิการบดี โดยจะมีนายกสภาเป็นประธานในการประชุม ระบบบริหารมหาวิทยาลัยของสหราชอาณาจักร มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกัน แต่อาจใช้ชื่อองค์กรที่ต่างกัน การบริหารมหาวิทยาลัยจะมีอธิการบดีเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในทางปฏิบัติ การบริหารงานภายในมหาวิทยาลัยแบ่งออกเป็นสายงานทางด้านวิชาการ และสายงานบริหาร โดยอธิการบดีจะมอบหมายให้รองอธิการบดีหรือผู้ช่วยอธิการบดีเป็นผู้รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่แต่ละด้าน การปฏิบัติงานจะอยู่ในรูปของคณะกรรมการ เช่น การบริหารทางวิชาการ เริ่มจากระดับล่างจากภาควิชา คณะวิชา เข้าสู่คณะกรรมการวิชาการ ขณะที่การบริหารเริ่มจากคณะกรรมการในหน่วยงานต่าง ๆ แล้วจึงเข้าสู่คณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยที่มีอธิการบดีเป็นประธาน ก่อนเสนอต่อไปยังสภามหาวิทยาลัยเพื่อให้ความเห็นชอบและตัดสินใจเป็นขั้นตอนสุดท้าย

1.2 การบริหารงานวิชาการ

คณะกรรมการวิชาการ เป็นองค์กรสูงสุดของสถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่ดูแลคุณภาพทางด้านวิชาการ การประกันคุณภาพภายนอก ดำเนินการใน 4 ลักษณะ ได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบภาพรวมในระดับสถานศึกษา รวมทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน และประสิทธิภาพของการบริหาร ดำเนินการโดยหน่วยประกันคุณภาพอุดมศึกษา การประเมินโดยสมาคมวิชาชีพ สมาคมหรือองค์กรวิชาชีพทำหน้าที่ให้การรับรองสถาบันอุดมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนว่าได้มาตรฐานตามที่กำหนดหรือไม่ ระยะเวลาของการประเมินแล้วแต่องค์กรวิชาชีพเป็นผู้กำหนด การประเมินความสามารถด้านการวิจัย เป็นการประเมินเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณของรัฐ

ในการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา โดยสภาพประมาณอุดมศึกษาในทุก ๆ 5 ปี ด้านการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจะมีหน่วยงานของมหาวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบด้านการประกันคุณภาพภายใน โดยมีหลักการที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงาน เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐาน เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการขอรับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐ และเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบในการใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากแหล่งต่าง ๆ คือรัฐ และสาธารณะ การประกันคุณภาพด้านการเรียนการสอนอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาภายใต้เกณฑ์มาตรฐาน โดยมีผู้ตรวจจากภายนอกและการรับรองจากองค์กรวิชาชีพตามสาขาวิชา การประกันภายนอก ดำเนินการโดยหน่วยงานอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินระดับสถาบันและสาขาวิชา มหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระในการบริหารและการจัดการในการดำเนินการตามกรอบของข้อตกลงระหว่างมหาวิทยาลัยและสภากิจการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา ซึ่งสภากิจการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาจะตรวจสอบทุก ๆ สามปี โดยพิจารณาจากกระบวนการตรวจสอบด้านการเงินจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย การวางแผนการบริหารและการจัดการ การจัดการด้านความเสี่ยง ความโปร่งใสในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย การกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนา ผลการดำเนินงาน และผู้บริหารมหาวิทยาลัย หน่วยงานประกันคุณภาพ เป็นองค์กรตรวจสอบคุณภาพจากภายนอกที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทำหน้าที่ในการกำหนดแนวทางและวิธีการ กลไกในการประกันคุณภาพ ตรวจสอบคุณภาพของมหาวิทยาลัยในด้านคุณภาพ การบริหารและการจัดการ และการประเมินประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัย การประเมินสาขาวิชาและหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอน รวมถึงการสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยปรับปรุงตนเองด้านการวิจัยและพัฒนา ผลการประเมิน จะใช้ในการพิจารณาประกอบการจัดสรรงบประมาณแก่มหาวิทยาลัย จะเสนอรายงานผลการประเมินมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งในทุกหกปี เพื่อที่จะแสดงให้เห็นผลการดำเนินงานและความสำเร็จ คุณภาพการเรียนการสอน ประสิทธิภาพของการบริหารและการจัดการมหาวิทยาลัย

1.3 การบริหารงานบุคคล

มหาวิทยาลัยมีหน่วยงานกลางบริหารงานบุคลากรทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านบุคลากรทุกประเภท และเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับกลุ่มบุคลากรภายนอกที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในการว่าจ้างเงินเดือน การประเมินตำแหน่ง สวัสดิการสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน รับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากรมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษจะให้ความสำคัญในเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานของบุคลากรทุกประเภทและทุกระดับของมหาวิทยาลัย โดยเน้นการลงทุนในเชิงคุณภาพ เงินเดือนสาขาวิชาการจะสูง เพื่อดึงดูดให้มหาวิทยาลัยมีโอกาสคัดเลือกคนที่มีความสามารถและศักยภาพสูงเข้ามาทำงาน ตลอดจนทุ่มเทเวลาในการทำงานให้มหาวิทยาลัยได้อย่างเต็มที่

การพิจารณาว่าจ้างบุคลากรจะควบคุมโดยสถานภาพของงบประมาณของแต่ละหน่วยงานภาควิชา ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการฝ่ายบุคลากรของมหาวิทยาลัย คณะ หรือสถาบันที่สังกัด โดยจะให้บุคลากรมีเวลาการทดลองปฏิบัติงาน 1 - 2 ปี หรือ 3 ปี ทั้งนี้คณะกรรมการการประเมิน จะไม่เพียงแต่จะพิจารณาทักษะการสอนผลงานทางวิชาการเท่านั้น แต่จะประเมินพฤติกรรมการ อยู่ร่วมในสังคมและการทำงานเป็นหมู่คณะด้วย (สนม นครเมือง, 2547, หน้า 39)

1.4 การบริหารการเงินและทรัพย์สิน

การจัดการศึกษาของสหราชอาณาจักรมีความเป็นอิสระภายใต้ข้อตกลงร่วมกันระหว่าง รัฐและสถาบันอุดมศึกษา โดยสภาการจัดสรรงบประมาณเพื่ออุดหนุนการอุดมศึกษาเป็นองค์กรกลาง มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดสรรเงินแก่สถาบันอุดมศึกษาด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการจัด กิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สภาการจัดสรรงบประมาณเพื่อการอุดมศึกษาต้องแสดงบัญชีการใช้เงิน ที่ได้จัดสรรไปยังสถาบันอุดมศึกษาอย่างละเอียด รวมทั้งค่าใช้จ่ายในส่วนของตัวเอง ตลอดจนผล การดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณ โดยมีสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ให้การรับรอง ทั้งนี้ การดำเนินงานต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่ประกาศโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ สภางบประมาณอุดมศึกษา มีบทบาทสำคัญอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การประเมินผลคุณภาพทางการ จัดการศึกษา การวิจัย การจัดสรรงบประมาณสำหรับการเรียนการสอนจะจัดสรรตามจำนวนนักศึกษา ในแต่ละสาขาวิชา

2. รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยในประเทศออสเตรเลีย

ระบบการบริหารจัดการอุดมศึกษาในประเทศออสเตรเลียเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานการเงินและทรัพย์สิน สรุปแนวคิด จากงานวิจัยของ สุชาติ เมืองแก้ว (2544, หน้า 62-68) และสนม นครเมือง (2547, หน้า 44-45) ในแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 การบริหารงานทั่วไป

ประเทศออสเตรเลียนับว่าเป็นประเทศที่มีการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เป็นระบบ โดยมีรูปแบบและกลไกการกำกับที่มีประสิทธิภาพประเทศหนึ่ง มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษา จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐบาล รัฐบาลเพียงแต่กำหนดนโยบายและจัดสรร งบประมาณสนับสนุนในลักษณะอุดหนุนทั่วไป โดยใช้ข้อมูลมหาวิทยาลัยเป็นข้อตกลงถึงกรอบ วงเงินที่จัดสรรให้แก่มหาวิทยาลัยที่มีการร่วมลงนามระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและมหาวิทยาลัย แต่ละแห่ง รัฐบาลให้อิสระแก่มหาวิทยาลัยอย่างเต็มที่ในการจัดการทรัพยากรที่ได้รับการจัดสรร แต่มหาวิทยาลัยต้องแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการดำเนินการตามภารกิจ รวมถึงการกำหนดวาระเร่งด่วน การพัฒนาความเข้มแข็งของตน รัฐบาลท้องถิ่นของแต่ละรัฐมี

ความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ โดยใช้กลไกการให้คำแนะนำ ด้วยการประสานกับรัฐ เขตการปกครองอื่น ๆ และรัฐบาลกลาง แล้วจึงนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเพื่อนำไปเป็นหลักในการกำหนดแผนระยะยาวและแผนยุทธศาสตร์ นอกจากนี้คณะกรรมการอธิการบดีแห่งมหาวิทยาลัยออสเตรเลีย มีบทบาทสำคัญในการเสนอแนวทางในการพัฒนามหาวิทยาลัย การกระตุ้นให้มีการประสานงานกับต่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายสำหรับรัฐบาล การจัดการศึกษาของประเทศออสเตรเลียอยู่บนพื้นฐานของความเป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐบาล อำนาจการบริหารสูงสุดอยู่ที่สภามหาวิทยาลัยที่มีตัวแทนจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย ได้แก่ นักรรณกิจ นักการศึกษา ผู้แทนรัฐบาลท้องถิ่น ผู้แทนอาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัย นักศึกษาและศิษย์เก่า เป็นต้น

2.2 การบริหารงานวิชาการ

รัฐบาลออสเตรเลียให้ความสำคัญในเรื่องการประกันคุณภาพเป็นอันมาก ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพอุดมศึกษา ทำหน้าที่เสนอแนะรัฐบาลในการจัดสรรงบประมาณที่เพิ่มพิเศษให้กับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อการนี้ องค์ประกอบของคณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาระดับสูง ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญจากภาคอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมจะได้งบประมาณสนับสนุนพิเศษ รัฐบาลมุ่งเน้นที่จะให้การประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษามีความถาวร จึงได้ประกาศนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพไว้ 4 ประการ ได้แก่ ให้ผนวกแผนการประกันคุณภาพในการกิจและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยให้มหาวิทยาลัยปรับปรุงวิสัยทัศน์ด้านการประกันคุณภาพและเป้าหมายของมหาวิทยาลัยให้มีการประเมินประสิทธิภาพกระบวนการประกันคุณภาพที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับ ให้มีแผนปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลเห็นชอบให้มีการจัดตั้งองค์กรด้านคุณภาพมหาวิทยาลัยออสเตรเลีย เพื่อประเมินและรับรองสถาบันอุดมศึกษา รับผิดชอบการตรวจสอบคุณภาพภายนอกสถาบันอุดมศึกษาในทุก 5 ปี เผยแพร่ผลการตรวจสอบ กำหนดเกณฑ์การจัดตั้งสถานศึกษา การตรวจสอบจากภายนอก ผู้ตรวจสอบประกอบด้วย คณะผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ และมีผู้ประสพการณ์ระดับสูงในด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา ดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ

2.3 การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคล ส่วนใหญ่จะแยกเป็น 2 ประเภท คือ งานบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการสอน และสายสนับสนุนการเรียนการสอน ระบบการบริหารงานบุคคล สรุปได้ดังนี้ ฝ่ายบริหารงานบุคคล ด้านงานบริหารและงานวิชาการ แยกจากกันทั้งระบบเงินเดือนและวิธีประเมินผลงาน การกำหนดเงินเดือนไม่ขึ้นอยู่กับความสำคัญของลักษณะงาน แต่ตำแหน่งที่คล้ายคลึงกัน

มักได้เงินเดือนในระดับเดียวกัน มีการจ้างงานทั้งงานประจำและจ้างชั่วคราว การประเมินผลงานในแต่ละตำแหน่งจะมีคณะกรรมการของมหาวิทยาลัยที่ดั่งขึ้นประเมินประสิทธิภาพในการทำงาน การจ้างงานจะมีการประกาศรับสมัครโดยทั่วไป โดยเฉพาะตำแหน่งอธิการบดีจะมีคณะกรรมการสรรหาอย่างเหมาะสม

1.4 การบริหารการเงินและทรัพย์สิน

จากการที่มหาวิทยาลัยในประเทศออสเตรเลียจัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายของประเทศ หรือกฎหมายแห่งรัฐ รัฐบาลกลางจึงเป็นผู้จัดสรรงบประมาณสนับสนุน ตามพระราชบัญญัติงบประมาณอุดหนุน ภายใต้กรอบการจัดสรรงบประมาณที่ยึดหลักการงบประมาณดำเนินการรวม จัดงบประมาณเป็นงบประมาณ 3 ปี จัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยตามโครงการที่มหาวิทยาลัยเสนอ และได้รับการคัดเลือก การตรวจสอบงบประมาณและการขอตั้งงบประมาณดำเนินการเป็นรายปี และนำเสนอเป็นข้อมูลมหาวิทยาลัย งบประมาณดำเนินการจะครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ที่รวมถึงเงินเดือน เครื่องมืออุปกรณ์ งานบริหารทั่วไป โดยพิจารณาจากเป้าหมายจำนวนนักศึกษาตลอด 3 ปีงบประมาณ ภาระงานสอนชั้นด้าในระดับปริญญาตรีของอาจารย์ในแต่ละปี จำนวนนักศึกษาใหม่ของแต่ละสถาบันที่คาดว่าจะลงทะเบียนเรียนในแต่ละปีการศึกษา ด้านการวิจัย พิจารณาจากจำนวนโครงการวิจัยที่ใช้ผลสำเร็จของการวิจัยและรายได้จากการวิจัย ผลการวิจัยได้รับการตีพิมพ์ งบประมาณเป็นงบประมาณที่กำหนดตายตัว เพื่อสนับสนุนการก่อสร้างอาคารสถานที่ ตามการขยายตัวของนักศึกษา ความก้าวหน้าทางวิชาการ รัฐบาลจะจัดสรรให้ตามเหมาะสมของกิจการและโครงการที่เสนอ

กรณีศึกษาวัตถุประสงค์สำคัญด้านการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเมลเบิร์น

(University of Melbourne, 2007)

วัตถุประสงค์สำคัญด้านการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเมลเบิร์น คือ การให้นักศึกษาได้พัฒนาสติปัญญา มี 9 ประการ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นปัญญา (An Atmosphere of Intellectual Excitement)

โดยให้นักศึกษาทราบความน่าสนใจของทุกสาขาวิชา ของทุกมหาวิทยาลัยจากรายงานผลการวิจัยของศูนย์การวิจัยการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (Centre for Study of Higher Education Research) ตั้งแต่ก่อนการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเมลเบิร์นกำหนดให้คณาจารย์สร้างความน่าสนใจ เพื่อให้นักศึกษาเลือกรายวิชาที่อาจารย์แต่ละคนรับผิดชอบ เริ่มตั้งแต่การเลือกสรรเนื้อหา (หลักการคิด ทฤษฎี และมโนคติ) ที่น่าสนใจ การเลือกเทคนิคการเรียนการสอน และการวางแผนที่ดีเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในบรรยากาศของการศึกษาค้นคว้าและได้ฝึกฝนการใช้ปัญญาของตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยเมลเบิร์นยังได้จัดโปรแกรม

ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศเพื่อกระตุ้นปัญญา เช่น การจัดให้มีโปรแกรมการบรรยายทั่วไป โปรแกรมการแลกเปลี่ยนและการศึกษาต่างประเทศ โปรแกรมความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นต้น

2. จัดให้มีวัฒนธรรมการวิจัยอย่างเข้มข้นแทรกอยู่ในกระบวนการเรียนการสอน

(An Intensive Research Culture Penetrating all Teaching and Learning Activities)

การเรียนการสอนโดยการสืบเสาะหาความรู้ เป็นเรื่องสำคัญที่มหาวิทยาลัยจะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวนักศึกษา ทำให้นักศึกษาได้ทราบถึงวิวัฒนาการของความรู้ โดยอาจารย์จะต้องปรับเนื้อหาวิชาจากผลการวิจัยล่าสุดของแต่ละศาสตร์ และต้องให้นักศึกษามีประสบการณ์ทางด้านการวิจัย ทั้งในระดับการเป็นผู้วิจัยเอง หรือการเป็นผู้ช่วยวิจัย ตลอดจนการกำหนดให้เข้าฟังการเสนอผลงานวิจัยอย่างสม่ำเสมอ

3. การตระหนักถึงบริบททางสังคมที่มีพลวัต และที่จะส่งผลกระทบต่อส่วนรวม

(A Vibrant and Embracing Social Context)

มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น มีโครงการเกี่ยวกับการเรียนรู้ประสบการณ์ของเมืองเมลเบิร์น (The Melbourne Experience) เพื่อให้นักศึกษาซึ่งมาจากสังคมเมืองและชนบททั้งในรัฐวิกตอเรียเอง นักศึกษาจากต่างรัฐ และนักศึกษาจากต่างประเทศทั่วโลกได้เรียนรู้และตระหนักถึงพลวัตทางสังคม และผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อส่วนรวม โครงการการเรียนรู้ประสบการณ์ของเมืองเมลเบิร์น จะเน้นการจัดกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมให้นักศึกษาได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันทั้งในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน และภายในมหาวิทยาลัยด้วย

4. การจัดหลักสูตรที่มีความหลากหลายในเชิงวัฒนธรรมและความเป็นสากล และ

ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (An International and Culturally Diverse Curriculum and Learning Community)

สืบเนื่องจากโครงการการเรียนรู้ประสบการณ์ของเมืองเมลเบิร์น มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น ได้ตระหนักถึงความสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเป็นสากล จึงกำหนดให้แทรกเรื่องนี้เข้าไปในหลักสูตร ตลอดจนให้มีโครงการและกิจกรรมที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเป็นสากล โดยคณาจารย์/บุคลากรของมหาวิทยาลัยต่างยอมรับและเห็นคุณค่าในเรื่องนี้ และมีพันธกิจร่วมกันที่จะทำให้มหาวิทยาลัยเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

5. การเอาใจใส่และสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพรายบุคคล (Explicit Concern and

Support for Individual Development)

เนื่องจากนักศึกษาแต่ละคนมีความสนใจและเรียนรู้ได้แตกต่างกัน ตลอดจนมีภูมิหลังและมีความสามารถเฉพาะตัวแตกต่างกันด้วย มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น ได้เอาใจใส่และจัดระบบสนับสนุนให้นักศึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาความสามารถของตนตามความแตกต่างของแต่ละคน โดยมีการจัด

ทรัพยากรและโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนในเรื่องนี้ ได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาทักษะต่าง ๆ (Skills Development Program) หน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ ศูนย์ทักษะการสื่อสารและการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง เว็บไซต์ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นต้น

6. การมีความคาดหวังและมาตรฐานทางวิชาการที่ชัดเจน (Clear Academic Expectation and Standards)

มหาวิทยาลัยเมลเบิร์นเชื่อมั่นว่าการที่นักศึกษาจะเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับนักศึกษาเข้าใจอย่างชัดเจนว่าตนเองมีความคาดหวังอะไรจากการที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย การที่จะทำให้ความคาดหวังของนักศึกษาชัดเจนเป็นหน้าที่ของโปรแกรมวิชาที่จะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเกี่ยวกับสาขาวิชาที่เข้าศึกษาตั้งแต่เริ่มต้น หากนักศึกษายังมีความสับสนในเรื่องนี้อยู่ มหาวิทยาลัยก็ได้จัดผู้เชี่ยวชาญไว้แนะนำและช่วยให้นักศึกษามีความชัดเจนตามหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์กรนักศึกษา หน่วยสนับสนุนนักศึกษา ศูนย์นานาชาติสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ เป็นต้น หลักการและการดำเนินการในเรื่องนี้จะช่วยให้นักศึกษาเรียนอย่างมีความคาดหวังที่ชัดเจน และศึกษาเล่าเรียนได้ตามมาตรฐานของมหาวิทยาลัย

7. การเน้นวัฏจักรการเรียนรู้ที่ครอบคลุมการทดสอบปฏิบัติและการให้ข้อมูลย้อนกลับ และการประเมินผล (Learning Cycles of Experimentation, Feedback and Assessment)

มหาวิทยาลัยเมลเบิร์นได้นำแนวคิดเรื่องการศึกษาที่ก้าวหน้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดวัฏจักรการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนและตรวจสอบความรู้โดยใช้ข้อมูลย้อนกลับ ตลอดจนสามารถประเมินผลด้วยตนเองได้จากคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาได้ปฏิบัติและพัฒนาทักษะการคิดหาเหตุผลและการโต้แย้งเชิงเหตุผล จะให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้นักศึกษาตรวจสอบความก้าวหน้าของตนเองและสามารถประเมินผลด้วยตนเอง และมีคณะกรรมการประกันคุณภาพการเรียนการสอน ทำหน้าที่กำกับคุณภาพการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย

8. การคัดสรรคุณภาพทรัพยากรการเรียนรู้และเทคโนโลยีเป็นพิเศษ (Premium Quality Learning Resources and Technologies)

เนื่องจากในปัจจุบันไอ ซี ที เป็นเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทอย่างแพร่หลายในทุกภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็นภารกิจการเรียนการสอนและภารกิจด้านอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของไอ ซี ที ได้ท้าทายและกระตุ้นให้คณาจารย์นำเทคโนโลยีนี้เข้ามาปรับใช้ในการทำงานเพื่อช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในรูปแบบใหม่และทำงานทางวิชาการได้รวดเร็วขึ้น มหาวิทยาลัยเมลเบิร์นได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการคัดสรรและจัดหาเทคโนโลยีเพื่อใช้เป็นทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อให้เกิดคุณภาพและใช้ในทุกภารกิจของมหาวิทยาลัย บุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสามารถที่จะเข้าใช้เทคโนโลยีอย่างทั่วถึง โดยมีหน่วยงานของมหาวิทยาลัย

ที่รับผิดชอบในการจัดหาและพัฒนาเทคโนโลยีนี้เพื่อให้สามารถสนองงานของมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดเวลา หน่วยงานนี้จะเน้นการฝึกอบรมคณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการใช้โปรแกรมใหม่ๆ การใช้งานข้อมูลห้องสมุด ช่วยนักศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์ เตรียมเอกสารเพื่อสัมมนาและการประชุมทางวิชาการ และมีคณะกรรมการการเรียนการสอน กำกับดูแลการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและกิจกรรมทางวิชาการอื่นๆ ให้มีคุณภาพ และให้โอกาสนักศึกษาได้มีโอกาสได้เรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีด้วย

9. การมีหลักสูตรที่ปรับเปลี่ยนได้ (An Adaptive Curriculum)

หลักสูตรของมหาวิทยาลัยเมลเบิร์นจะมีการปรับเปลี่ยน โดยมีหลักการเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป เช่น ปรับเปลี่ยนตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปรับเปลี่ยนตามตลาดงานทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยเมลเบิร์นจะมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรต่างๆ โดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิต สมาคมวิชาชีพ รัฐบาล ศิษย์เก่า และนักศึกษาปัจจุบัน การรับฟังความคิดเห็นนั้นจะดำเนินการอยู่ตลอดเวลา ผู้มีส่วนได้เสียสามารถจะให้ความคิดเห็นได้ทั้งทางระบบสื่อสารปกติและระบบออนไลน์ ความคิดเห็นและคำแนะนำต่างๆ จะมีการประมวลและนำเข้าพิจารณาในคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรนั้นอาจจะมีการปรับในระดับวิชา หรือเป็นการปรับโครงสร้างของหลักสูตรภายใต้มาตรฐานและความเป็นเลิศทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเมลเบิร์น

สิ่งที่เป็นมาตรการเสริมการพัฒนาศาการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเมลเบิร์น ได้แก่ การประกาศเกียรติคุณและการให้รางวัลแก่ผู้ที่มีผลงานดีเด่นด้านการเรียนการสอนประจำปี การให้โอกาสได้เพิ่มพูนความชำนาญด้านการเรียนการสอน การจัดหาทรัพยากรเพื่อพัฒนาและรักษาคุณภาพด้านการเรียนการสอนเป็นพิเศษ การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ คณาจารย์ นักศึกษา ศิษย์เก่า ชุมชนภาคอุตสาหกรรม สมาคมวิชาชีพ มีส่วนช้เเนะเพื่อพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้ ยังจัดให้มีการพัฒนาคณาจารย์ให้มีความสามารถด้านการสอนควบคู่กับความสามารถด้านการวิจัยเป็นการเฉพาะด้วย

3. รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบการบริหารจัดการอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานการเงินและทรัพย์สิน สรุปแนวคิดจากงานวิจัยของ สุชาติ เมืองแก้ว (2544, หน้า 72-78) และสนม ครุฑเมือง (2547, หน้า 42) ในแต่ละด้าน ดังนี้

3.1 การบริหารงานทั่วไป

โครงสร้างการบริหารของสถาบันอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย สภามหาวิทยาลัย เป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในการบริหารที่กำหนดไว้ในกฎหมาย การแต่งตั้งกรรมการ

ในสภามหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยของรัฐจะมีการสรรหาและเลือกตั้งตามเกณฑ์เพื่อให้ได้ผู้ที่มีความเหมาะสม ภารกิจสำคัญของคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย ได้แก่ การกำหนดนโยบายและการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยที่ระบุถึงความจำเป็นในอนาคต การวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เพียงพอต่อการดำเนินการกิจและการหารายได้เพิ่มสำหรับการดำเนินงานในอนาคต อธิการบดีเป็นผู้นำหลักของมหาวิทยาลัยมีความรับผิดชอบในการนำมหาวิทยาลัยไปสู่เป้าหมายที่กำหนด โดยทำหน้าที่ในการบริหารเพื่อให้ระบบการสื่อสารขององค์กรประกอบในประชาคมมหาวิทยาลัยมีความเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ อธิการบดีได้รับการสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งผู้นำและมีอำนาจหน้าที่จากสภามหาวิทยาลัยและคณาจารย์ อธิการบดีเป็นผู้ที่ได้รับการมอบหมายให้เป็นผู้นำด้านการคิดค้น นำพามหาวิทยาลัยด้วยแนวคิดและวิธีการที่ทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดขึ้นโดยสภามหาวิทยาลัย อธิการบดีต้องรับผิดชอบในการคงไว้ซึ่งทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย และกำหนดแนวทางในการเพิ่มพูนทรัพยากรแก่มหาวิทยาลัย โดยใช้ความสามารถในการบริหาร และการจัดการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องนอกเหนือจากกิจกรรมทางวิชาการ นอกจากนั้นแต่ละมหาวิทยาลัยจะมีรองอธิการบดีสองถึงสามคนเป็นผู้รับผิดชอบงานแต่ละด้าน

3.2 การบริหารงานวิชาการ

การจัดระบบอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกาแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติ ระดับมลรัฐ และระดับสถาบัน การกำหนดนโยบายแต่ละระดับจึงต้องมีความสอดคล้องกันตั้งแต่ระดับชาติจนถึงท้องถิ่น และประชาชนทุกกลุ่ม รัฐบาลกลางมีบทบาทในการสนับสนุน โดยสามารถวางระเบียบข้อบังคับในเรื่องที่กระทบต่อการศึกษา เช่น การกระจายและตรวจสอบงบประมาณรัฐบาลกลาง นโยบายการต่างประเทศ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในระดับมลรัฐ รัฐบาลของมลรัฐเป็นผู้กำหนดและแต่งตั้งหน่วยงานและคณะกรรมการ วางข้อกำหนดเกี่ยวกับวิชาชีพ จัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา ทั้งนี้จะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลอุดมศึกษาสองประเภท ได้แก่ คณะกรรมการรัฐ ทำหน้าที่ดูแลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา กำหนดนโยบาย ให้ใบอนุญาตหรืออนุมัติให้จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน หน่วยงานของมลรัฐจะจัดสรรงบประมาณและติดตามการใช้ ความเป็นอิสระของสถาบันอุดมศึกษา และการดำเนินกิจกรรมทางวิชาการได้รับการรับรองอยู่ในกฎหมายและนโยบายของมลรัฐ มลรัฐทำหน้าที่ปกครอง ดูแลการอุดมศึกษา กำหนดนโยบายอย่างกว้าง ๆ และติดตามตรวจสอบการใช้ทรัพยากร ระดับสถาบัน สถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกาโดยทั่วไปมีบุคลากรฝ่ายบริหารเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารดำเนินการตามภารกิจของสถาบัน มีอธิการบดี เป็นผู้บริหารสูงสุดที่ได้รับการแต่งตั้งและถอดถอนโดยสภามหาวิทยาลัย อธิการบดีทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดหาทุนประชาสัมพันธ์ วางนโยบายและวางแผน

การประกันคุณภาพ มาตรฐานการศึกษาระดับชาติของสหรัฐอเมริกาคือเป็นฉันทานุมัติระหว่างมลรัฐและองค์กรระดับชาติกับบริษัทผู้ว่าจ้างต่าง ๆ ในภาคเอกชน รัฐบาลกลาง โดยกระทรวง

ศึกษาธิการ จะส่งเสริมให้มีการพัฒนามาตรฐานในระดับชาติและให้การสนับสนุนกำหนดและบังคับใช้มาตรฐานต่าง ๆ แต่รัฐบาลเองไม่มีอำนาจในการกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ เอง รัฐบาลมีหน้าที่กำหนดเป้าหมายการศึกษาแห่งชาติ อันเป็นนโยบายที่กำหนดโดยประธานาธิบดีร่วมกับผู้ว่าการรัฐ องค์การอิสระที่ทำหน้าที่รับรองวิทยฐานะเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางด้านคุณภาพของมหาวิทยาลัย และช่วยกระตุ้นให้บุคลากรทางวิชาการได้พัฒนาตนเอง องค์กรประเภทนี้ รวมถึงสมาคมวิชาชีพที่มีตั้งขึ้นเป็นเครือข่ายทุกภูมิภาคของประเทศ การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของมหาวิทยาลัยต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการของสมาคมในองค์กรประกอบต่าง ๆ เช่น นโยบายการรับเข้าเรียนของหลักสูตร การเตรียมการทางวิชาการสำหรับการจัดการเรียนการสอน อันได้แก่ ภาระงานสอน เงินเดือน เป็นต้น

3.3 การบริหารงานบุคคล

สถานภาพของบุคลากรในมหาวิทยาลัยจะไม่เป็นข้าราชการแต่ได้รับการจ้างปฏิบัติงาน ในลักษณะการจ้างประจำและการจ้างชั่วคราว การกำหนดกรอบตำแหน่ง อัตราค่าจ้าง และการกำหนดระเบียบข้อบังคับว่าด้วยงานบริหารบุคคล เป็นหน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการบริหารงานบุคคล จะประกอบด้วยอาจารย์ประจำที่อาวุโส เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในฝ่ายบุคคลตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด มหาวิทยาลัยจะมีเกณฑ์ในการรับเป็นอาจารย์ประจำ เช่น มีความรู้ระดับปริญญาเอก ประสิทธิภาพงาน มีทั้งการสอนและการวิจัยในชั้นแรกจะจ้างเป็นรายปี โดยให้ทดลองปฏิบัติงานอาจารย์ร่วมใช้ระยะเวลาทดลองประมาณ 3 - 7 ปี เมื่อคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์แล้วจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์ประจำจากคณะกรรมการบริหารงานบุคคล มีการกำหนดระดับค่าจ้าง ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์สมาคมศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัยอเมริกา (สนม กรุงเมือง, 2547, หน้า 42)

3.4 การบริหารการเงินและทรัพย์สิน

แต่ละมลรัฐมีสิทธิในการรับผิดชอบจัดการศึกษาเป็นของตนเองตามความเหมาะสม โดยที่รัฐบาลของประเทศจะสนับสนุนงบประมาณ และกำหนดนโยบายระดับประเทศ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินงานด้านการศึกษา ภายใต้การสนับสนุนจากคณะกรรมการและสภาที่ปรึกษาการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้รับการจัดสรรงบประมาณทั้งจากภาครัฐและแหล่งทุนจากภาคเอกชน รวมทั้งค่าเล่าเรียนจากนักศึกษา ขณะที่สถาบันอุดมศึกษาของเอกชนได้รับความช่วยเหลือบ้าง แต่ส่วนใหญ่ต้องใช้งบประมาณของตนเอง สถาบันอุดมศึกษาเอกชนของสหรัฐอเมริกา มีสถานภาพเป็นบริษัทตามบทบัญญัติตามกฎหมายของประเทศ ขณะที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีทั้งสถาบันที่รัฐบาลกลางและรัฐบาลของมลรัฐเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการ สถาบันที่เป็นของมลรัฐได้รับงบประมาณสมทบจากมลรัฐและรัฐบาลกลาง แต่ไม่อยู่ในความควบคุมหรือดำเนินการ โดยหน่วยงานของรัฐบาลกลาง

กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-สเต้าท์ (University of Wisconsin-Stout) ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับรางวัล Malcolm Baldrige ด้านองค์กรการศึกษาเป็นแห่งแรกในปี ค.ศ. 2001 (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2549, หน้า 4-9)

มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-สเต้าท์ เป็นมหาวิทยาลัยหนึ่งในสิบสามแห่งในระบบมหาวิทยาลัยแห่งรัฐวิสคอนซิน (University of Wisconsin System) ก่อตั้งมานาน 110 ปี ปัจจุบันมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-สเต้าท์ มี 3 วิทยาลัยหลัก ได้แก่ วิทยาลัยการพัฒนามนุษย์ วิทยาลัยเทคโนโลยีวิศวกรรม และการจัดการ และวิทยาลัยศิลปะและวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-สเต้าท์ ถึงแม้มีสถานะเป็นส่วนหนึ่งของระบบมหาวิทยาลัยแห่งรัฐวิสคอนซิน แต่ได้รับมอบหมายให้เป็นมหาวิทยาลัยที่มีภารกิจพิเศษ มุ่งเน้นการสร้างบุคลากรเพื่อรองรับความต้องการด้านวิชาชีพของชุมชน โดยจะหลอมรวมทฤษฎี การปฏิบัติ และการทดลอง เป็นหนึ่งเดียวกัน

การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-สเต้าท์ มีความแตกต่างจากมหาวิทยาลัยทั่วไป โปรแกรมที่จัดให้มีการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะไม่มีในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในรัฐวิสคอนซิน บางหลักสูตรเปิดสอนเพียงที่เดียวในประเทศ การเรียนการสอนที่นี่ใช้การเรียนการสอนแบบที่เรียกว่า Hands-on, Minds-on Active Learning Process คือ มุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างการเรียนการสอนแบบปกติ การทำการทดลองอย่างกว้างขวางในห้องปฏิบัติการด้านเทคโนโลยี และการเป็นพันธมิตรกับโรงงานหรือบริษัทอุตสาหกรรมต่าง ๆ การจัดโปรแกรมการเรียนการสอนที่นี่มีความแตกต่างและโดดเด่นจากที่อื่น กล่าวคือ ใช้การบริหารจัดการโดยมีผู้อำนวยการโปรแกรม (Program Director) รายงานโดยตรงต่อคณบดี เป็นผู้บริหารจัดการ และพัฒนาหลักสูตรทั้งใหม่และเก่า เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจขององค์กรและความต้องการของสังคมและลูกค้า จนได้รับการยอมรับจาก American Productivity and Quality Center Institution Budgeting Consortium ว่าเป็น Best Practice ของประเทศ

มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-สเต้าท์ แบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็นนักศึกษาใหม่ นักศึกษากลุ่มเสี่ยง (ที่จะสอบตก) กลุ่มโอนย้าย กลุ่มที่จบปริญญาตรีแล้ว กลุ่มผู้ใหญ่ กลุ่มต่างชาติ กลุ่มที่เป็นชนกลุ่มน้อย และกลุ่มที่มีความพิการ ซึ่งนักศึกษาแต่ละกลุ่มจะได้รับการดูแลและจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-สเต้าท์ กำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยนอกเหนือจากนักศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการการศึกษาของระบบมหาวิทยาลัยแห่งรัฐวิสคอนซิน กลุ่มโรงเรียนมัธยมและชุมชน กลุ่มศิษย์เก่า และกลุ่มนายจ้าง หรือผู้ประกอบการ

มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-สเต้าท์ เผชิญสภาวะการแข่งขันในสองรูปแบบ คือ การแข่งขันด้านคณาจารย์ ซึ่งมีการแย่งคณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถระหว่างมหาวิทยาลัยที่มีภารกิจคล้ายคลึงกัน ซึ่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-สเต้าท์ อาศัยจุดแข็งที่แตกต่าง คือ การให้คณาจารย์มี

ส่วนร่วมในการตัดสินใจ การจัดให้มีห้องปฏิบัติการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีคุณภาพ เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อนร่วมงานที่ดี บรรยากาศและภาพลักษณ์ที่ดีของวิทยาเขต โอกาสในการทำวิจัย ตลอดจนความก้าวหน้าทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ การแข่งขันด้านนักศึกษา มหาวิทยาลัย วิศวคอนซิน-สเด้าท์ เสนอการแข่งขันจากมหาวิทยาลัยที่อยู่ในระบบมหาวิทยาลัยแห่งรัฐวิศวคอนซิน ด้วยกันเอง มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในรัฐมินนิโซตา ตลอดจนมหาวิทยาลัยระดับประเทศ และวิทยาลัยธุรกิจเอกชน จุดเด่นที่สร้างความแตกต่างของมหาวิทยาลัยวิศวคอนซิน-สเด้าท์ คือ ภาพลักษณ์ และพันธกิจที่มีจุดโฟกัสชัดเจน การมุ่งเน้นสายวิชาชีพและอัตราความสำเร็จในการได้งานบริการ ที่ให้แก่นักศึกษาและระบบการเรียนการสอนเชิงรุก นอกจากนี้มหาวิทยาลัยวิศวคอนซิน-สเด้าท์จะทำการเทียบเคียงผลการดำเนินการกับมหาวิทยาลัยในรัฐวิศวคอนซินด้วยกันเองแล้ว ยังเทียบเคียงผลงาน กับมหาวิทยาลัยระดับประเทศที่มีภารกิจและหลักสูตรที่คล้ายคลึงกัน รวมทั้งเข้าร่วมการเทียบเคียง ผลกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยของประเทศ

ความท้าทายเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญของมหาวิทยาลัยวิศวคอนซิน-สเด้าท์ ได้แก่

1. การเปิดโปรแกรมการเรียนการสอนที่ทำนาย มีคุณภาพสูง มีอิทธิพล และตอบสนอง สังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง วัตถุประสงค์จากการปรับหลักสูตรให้ทันสมัย ผลการประเมินจากนายจ้าง และผู้ประกอบการในด้านความพร้อมและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต และระดับความท้าทายทางการศึกษาที่สูงขึ้น
2. ชำรงและส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนภายใต้หลักการ Active Learning วัตถุประสงค์จากจำนวนนักศึกษาที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการนี้ ความรู้ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ของนักศึกษา และอัตราการได้งาน
3. ส่งเสริมให้เกิดความเป็นเลิศด้านการสอน การวิจัย การได้รับทุนการศึกษา และการให้บริการวิชาการ วัตถุประสงค์จากจำนวนคณาจารย์ที่ได้รับทุนวิจัย งบประมาณด้านการพัฒนาวิชาการ ตำแหน่งวิชาการ อัตราเติบโตของการศึกษาทางไกล
4. การคัดเลือกและรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายของประชากรในมหาวิทยาลัย ซึ่งวัตถุประสงค์จากการคัดเลือกคณาจารย์และเจ้าหน้าที่จากชนกลุ่มน้อย อัตราการคงอยู่ของนักศึกษาใหม่ อัตราการจบการศึกษา อัตราเติบโตของการได้ทุนการศึกษาของชนกลุ่มน้อย
5. การส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศแห่งการศึกษาเรียนรู้ การไว้วางใจ และการให้อภัย วัตถุประสงค์จากขวัญและกำลังใจของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ อัตราการลาออก อัตราการคงอยู่ และความพึงพอใจของนักศึกษา
6. สภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปลอดภัยเข้าถึงง่าย มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และน่าอยู่น่าเรียน วัตถุประสงค์จากความพึงพอใจของนักศึกษาต่อบรรยากาศแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ความปลอดภัย และการเติบโตด้านการเงินของมูลนิธิสเด้าท์

7. การจัดให้มีโปรแกรมและบริการด้านการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการ มีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า วัดผลได้จากสัดส่วนงบประมาณด้านการเรียนการสอน ผลการประเมิน จากนักศึกษาและพลังงานที่ใช้

มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-สเตต เริ่มทำการพัฒนาคุณภาพมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1992 โดยมี การวัดผลการดำเนินการ มีการเทียบเคียงผลงาน มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในปี ค.ศ. 1998 มีการนำเกณฑ์ Baldrige มาใช้ในการพัฒนาองค์กรอย่างจริงจัง จนกระทั่งได้รับรางวัล Malcolm Baldrige ด้านองค์กรการศึกษา เป็นแห่งแรกในปี ค.ศ. 2001 รวมเวลาที่ทำการพัฒนา คุณภาพนานถึง 9 ปี

4. รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลที่เป็นสากล มีดังนี้

(Ingram and Associates 1993; Tapper and Salter, 1992, pp. 86-92; ทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2532, หน้า 233-235; วันชัย ศิริชนะ, 2533, หน้า 38-42 อ้างถึงใน สถาพร ชันโด, 2542, หน้า 38-40; สนม ครุฑเมือง, 2547, หน้า 48-50)

4.1 การบริหารงานทั่วไป

สภามหาวิทยาลัยเป็นองค์กรสูงสุด มีหน้าที่บริหารงานตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ สามารถจำแนกรูปแบบของสภามหาวิทยาลัยได้เป็น 3 รูปแบบ คือ 1) แบบสองสภา ประกอบด้วย สภาควบคุมดูแล (Board of Overseas) กับบริษัท (The Harvard Corporation) ซึ่งเป็นรูปแบบสภามหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด 2) แบบสภาเดียว ควบคุมโดยคณาจารย์ตามแบบวิทยาลัยวิลเลียมและแมรี 3) แบบสุญญัตย คือ แบบสภาเดียว เรียกว่า สภาสามัญชน (Lay Borad) ซึ่งมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จะมีรูปแบบสภามหาวิทยาลัยแบบนี้มากที่สุด แต่จะมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น สภาทรัสตี (Board of Trustee) สภาเรเจนต์ (Board of Regent) สภาอำนวยการ (Board of Director) ขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง อาจมีแตกต่างกันไปบ้าง สภามหาวิทยาลัยควรจะต้องมีขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้คือ กำหนดหน้าที่และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย การแต่งตั้งอธิการบดี การสนับสนุนและควบคุมการดำเนินงานของอธิการบดี การให้ความเห็นชอบในแผนระยะยาวของมหาวิทยาลัย การพิจารณาและตรวจสอบโครงการการศึกษา รับผิดชอบต่อฐานะการเงินของมหาวิทยาลัย การรักษาความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัย การสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อสาธารณะ การสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับมหาวิทยาลัย การรับเรื่องราวร้องเรียนและการตัดสินใจคดีความ การประเมินประสิทธิภาพการทำงานของสภามหาวิทยาลัย องค์ประกอบของสภามหาวิทยาลัย ประกอบด้วย คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย มีจำนวนโดยเฉลี่ย 30 คน ประกอบด้วย บุคคลภายนอกเป็นหลัก บุคคลภายในมหาวิทยาลัยมักมี อธิการบดีเพียงคนเดียวเท่านั้น สำหรับบุคคลภายนอกได้มาโดยตำแหน่งและการสรรหา โดยกลุ่ม

บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น คณาจารย์ สมาคมศิษย์เก่า หรือการได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าการรัฐ หรือ รัฐสภาของรัฐ และด้วยวิธีอื่นแล้วแต่ข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ สภามหาวิทยาลัย โดยเฉลี่ย 6 ปี สามารถดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยมีบทบาท และอำนาจสูงสุดในการกำหนดนโยบายและดูแลการบริหารงานมหาวิทยาลัย ใช้กลไกสำคัญ ในการบริหาร คือ การประชุมสภามหาวิทยาลัย นอกจากนั้นยังมีคณะกรรมการประจำสภา มหาวิทยาลัยอีกหลายคณะ ทำหน้าที่ดำเนินงานและพิจารณากลับกรองเรื่องต่าง ๆ ก่อนเสนอต่อ สภามหาวิทยาลัย

4.2 การบริหารงานวิชาการ

มหาวิทยาลัยจะมีการจัดองค์กรทางวิชาการ คือ สภาวิชาการ มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ แตกต่างไปในแต่ละมหาวิทยาลัย แต่สามารถประมวลขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ดังนี้ คือ ทำหน้าที่ เป็นผู้แทนของคณาจารย์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยทุกเรื่อง พิจารณาและเสนอแนะนโยบาย ด้านวิชาการแก่มหาวิทยาลัย การกำหนดหลักสูตร กำหนดมาตรฐานการเรียนการสอน กำหนดเกณฑ์ ในการรับนักศึกษา วิธีการคัดเลือก การคงสภาพนักศึกษาและกำหนดเกณฑ์ในการสำเร็จการศึกษา การส่งเสริมการวิจัย วางหลักเกณฑ์เพื่อเสริมภาพทางวิชาการของมหาวิทยาลัย และหน้าที่อื่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาของมหาวิทยาลัย สภาวิชาการในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง มีองค์ประกอบ แตกต่างกัน สภาวิชาการที่ประกอบด้วยอาจารย์และผู้บริหาร เป็นแบบที่ใช้แพร่หลายที่สุด บางแห่ง ประกอบด้วยอาจารย์ทั้งหมด บางแห่งเป็นแบบผสมคือ มีอาจารย์ ผู้บริหาร และนักศึกษา

4.3 การบริหารงานบุคคล

โดยทั่วไปฐานะตามกฎหมายและบุคลากรในมหาวิทยาลัย ไม่เป็นข้าราชการ แต่ได้รับการจ้างปฏิบัติงานในลักษณะการจ้างประจำและการจ้างชั่วคราว การกำหนดกรอบตำแหน่งและ อัตราค่าจ้าง รวมทั้งการกำหนดระเบียบข้อบังคับว่าด้วยกระบวนการบริหารบุคคล เป็นหน้าที่ ความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริหารงานบุคคล ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ประจำที่อาวุโส เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายการบริหารงานบุคคล ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ จะมีเกณฑ์ในการรับอาจารย์เข้าเป็นอาจารย์ประจำดังนี้คือ มีความรู้ระดับปริญญาเอก มีประวัติ การทำงานดีในด้านการสอน การวิจัย และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่สอน มีศักยภาพในการพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น การมีผลงานด้านการสอน การวิจัย เสนอต่อสถาบัน เป็นที่ยอมรับได้ว่า มาตรฐานมีการทดลองให้ปฏิบัติงานอาจารย์โดยการจ้างเป็นรายปี ซึ่งรวมแล้วใช้ระยะเวลาทดลอง ปฏิบัติงานประมาณ 3 - 7 ปี เมื่อคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว จะได้รับการพิจารณาเป็นอาจารย์ ประจำจากคณะกรรมการบริหารงานบุคคลอีกครั้งหนึ่ง โดยการกำหนดระดับค่าจ้างนั้นมักจะ เป็นไปตามการกำหนดของสมาคมศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัยอเมริกัน

4.4 การบริหารงานการเงินและทรัพย์สิน

ลักษณะรายได้ของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ได้มาจากเงินอุดหนุนจากรัฐบาลจากส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เงินค่าบำรุงการศึกษา และค่าธรรมเนียมการเรียน รายได้จากผลประโยชน์จากที่ดินและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย และเงินบริจาค หลักการพิจารณาเงินอุดหนุน โดยทั่วไปมหาวิทยาลัยได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลโดยผ่านคณะกรรมการเงินทุนมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาจัดสรรให้ตามข้อเสนอของมหาวิทยาลัย โดยให้เป็นเงินจากนั้นมหาวิทยาลัยต้องจัดทำระบบบัญชีและการตรวจสอบภายในมหาวิทยาลัยเอง การแก้ไขปัญหาเมื่อรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายนั้น เป็นหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยต้องรับผิดชอบในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยการพิจารณาตัดทอนรายจ่าย การหารายได้เพิ่มจากแหล่งต่าง ๆ

สรุป จากการศึกษารูปแบบการบริหารและการจัดการของมหาวิทยาลัยของประเทศสหราชอาณาจักรออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา และรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลที่เป็นสากลพบว่า มหาวิทยาลัยของรัฐส่วนมากมีสถานภาพเป็นนิติบุคคล สามารถออกกระเป๋ย และจัดระบบงานของมหาวิทยาลัยได้ตามที่เห็นควร เพื่อให้กิจกรรมมหาวิทยาลัยมีความมั่นคง และเจริญก้าวหน้า สามารถตัดสินใจการจัดการด้านการเงินและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยเพื่อการลงทุนได้ และยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากรัฐบาลในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไป การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยจะมีลักษณะยืดหยุ่น บุคคลที่เข้ามาทำงานในมหาวิทยาลัยจะมีการปฏิบัติงานตามลักษณะงานที่กำหนดในสัญญาจ้างและจะมีการประเมินผลงานตามลักษณะงานและตำแหน่ง มหาวิทยาลัยมีการประกันคุณภาพหลักสูตร และมาตรฐานวิชาการ และให้องค์กรภายนอกเป็นผู้ประเมิน รวมทั้งสมาคมวิชาชีพเพื่อประเมินสาขาวิชาเฉพาะสำหรับการรับรองวิทยฐานะและรับรองคุณภาพของหลักสูตร

หลักการแนวคิดการบริหารมหาวิทยาลัยของไทย

1. แนวคิดปัจจัยสถานะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการอุดมศึกษาของไทยในอนาคต

1.1 ด้านสังคม

สภาพไร้พรมแดนและการเปิดกว้างในมิติของข้อมูลข่าวสาร การค้าการลงทุน การคมนาคม และการสื่อสารโทรคมนาคมนั้น จะส่งผลต่อมิติของวัฒนธรรมของแต่ละสังคม การแพร่กระจายวัฒนธรรมข้ามพรมแดนจะเป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็ว ในปัจจุบันสภาพความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยเริ่มเข้าสู่ภาวะวิกฤต สะท้อนได้จากพฤติกรรมของคนในสังคมได้เริ่มมีสำนึกในเรื่องของความถูกต้อง ความดี ความเลว คุณธรรมประจำใจ กฎเกณฑ์ทางศีลธรรม และสิทธิหน้าที่ วิกฤตด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ตกต่ำนั้นสะท้อนในหลาย ๆ ด้าน อาทิ

ปัญหาความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นในสังคม ปัญหาความไม่ซื่อสัตย์สุจริตขาดจรรยาบรรณ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการขาดความรับผิดชอบ ความเกียจคร้าน อายากรวยทางลัด ปัญหาการขาดการประมาณตน ขาดการยับยั้งชั่งใจ ความฟุ้งเฟ้อฉาบฉวยในสังคม ปัญหาการขาดการใช้เหตุผลเชิงคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ปัญหาการคดโกงฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาอาชญากรรมยาเสพติด โสเภณี การทำแท้งเถื่อน เป็นต้น จุดอ่อนสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข คือ ด้านจริยธรรมของคนไทยที่มีแนวโน้มเสื่อมถอยลง คนขาดความศรัทธาในหลักศาสนาและไม่ได้นำหลักธรรมมาใช้ในการดำรงชีวิตเท่าที่ควร ประกอบกับวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามามีผลต่อพฤติกรรม และวิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไป โดยเฉพาะคนในสังคมเมืองและเยาวชน ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์อันดีงามของไทยเริ่มสูญหายและไม่ได้รับการนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมนี้จะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคนและสังคมไทยในอนาคตอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546, หน้า 18-20)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวว่า ปัญหากดดันทางเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางสังคมในปัจจุบันทำให้คนเกิดความเครียด หวาดหวั่นกับวิกฤติที่เกิดขึ้นในชีวิต ที่สำคัญคือกลุ่มเสี่ยงมีแนวโน้มเป็นนักเรียน นักศึกษา ปัจจุบันเด็กและเยาวชนเป็นโรคเครียดมากขึ้น สาเหตุหลักจากปัญหาในครอบครัว การขาดที่พึ่ง รู้สึกเหงา สับสน โดดเดี่ยว ผิดหวัง ซึมซับความเครียดจากผู้ปกครอง หรือกดดันตนเองเมื่อรู้สึกว่าด้อยกว่าเพื่อน ความเครียดนำไปสู่โรคซึมเศร้า เมื่อหาทางออกไม่ได้จะนำไปสู่การฆ่าตัวตายหรือทำร้ายตัวเอง องค์การอนามัยโลก คาดว่าภายในปี พ.ศ. 2563 โรคซึมเศร้าเป็นโรคที่ก่อให้เกิดความสูญเสียที่สำคัญเป็นลำดับ 2 ในประเทศไทย ทุกคนในสังคมต้องช่วยกันส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้เป็นเยาวชนที่มีความสุข ผู้ปกครองควรให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาใส่ใจดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอ โดยปรับให้เด็กคิดเชิงบวกมากขึ้น ยอมรับถึงความแตกต่าง และมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็งเมื่อเผชิญปัญหาหรือเหตุการณ์ไม่คาดคิด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) นอกจากนี้ งานวิจัยภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 - 20 ปีข้างหน้า พบว่า สังคมโลกในอนาคตที่ส่งผลต่อสังคมไทยจะเป็นสังคม 3 ลักษณะ คือ 1) สังคมแข่งขัน ที่ใช้ความรู้เป็นฐานของการพัฒนาและการแข่งขัน เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ในยุคเศรษฐกิจ สังคมฐานความรู้ 2) สังคมสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนจะได้รับความสำคัญมากขึ้นในสังคมไทย จากการบังคับใช้กฎหมายที่มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น และ 3) สังคมพอเพียง จากสถานะการแข่งขันและวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจที่จะต่อเนื่องในอนาคต ทำให้สังคมไทยต้องหันมาให้ความสำคัญในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันของชีวิตและสังคม (พินสุดา สิริธรรค์, 2552, หน้า 152)

1.2 ด้านเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกจะมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ทั้งในระดับ ทวิภาคี ภูมิภาค และพหุภาคี และการขยายตัวของแนวคิดการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจจะส่งผลกระทบต่อรูปแบบ ของระบบการค้าของโลก การเปิดเสรีทางการเงินจะทำให้การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ เพิ่มขึ้น การดำเนินการธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศจะมีรูปแบบและเครื่องมือที่หลากหลายขึ้น ภายหลังวิกฤติทางการเงินในปี พ.ศ. 2540 และปี พ.ศ. 2541 ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญในการปรับ โครงสร้างภาคการเงินภายในประเทศให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น เพื่อให้การใช้ทุนมีประสิทธิภาพ และมีการบริหารความเสี่ยงอย่างเหมาะสม และจะต้องปรับตัวด้านการเพิ่มคุณภาพและมาตรฐาน แรงงานและสินค้า ด้านความปลอดภัยในการผลิตและการขนถ่ายสินค้า รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพ ในด้านการผลิตและการบริหารจัดการ มีการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตในงาน บทบาทของความรู้ กลายเป็นกระแสที่ควบคุมเศรษฐกิจ โลกมากขึ้น มีลักษณะเป็นเศรษฐกิจฐานความรู้มากขึ้น เศรษฐกิจโลกจะเคลื่อนสู่เอเชีย โดยมีศูนย์กลางเศรษฐกิจใหม่อยู่ที่จีนและอินเดีย ฐานการผลิต ย้ายมาสู่ประเทศจีนมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต เนื่องจากจีนเป็นตลาดขนาดใหญ่ และมีความได้เปรียบด้านค่าแรงงาน ในขณะที่อินเดียมีความได้เปรียบด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งจะทำให้มีความได้เปรียบในด้านบริการที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น ส่งผลกระทบ ต่อประเทศไทยที่ต้องมีการปรับตัวด้านคุณภาพ และพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ ความสามารถ ทั้งในด้านภาษาที่เป็นสากลและความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, หน้า 6-7) นอกจากนี้งานวิจัยภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 - 20 ปี ข้างหน้า (พิณสุตา สิริธรรังศรี, 2552, หน้า 152) พบว่า เศรษฐกิจในอนาคตจะเป็นเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรง และต้องมีความระมัดระวังมากขึ้น จากบทเรียนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจโลกปี พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2551 และจะมีลักษณะ 1) ความเป็นโลกาภิวัตน์ การเคลื่อนย้ายแหล่งเศรษฐกิจมายังเอเชีย 2) ลักษณะการผลิตและการบริการที่คำนึงถึงความเชี่ยวชาญที่เน้นขึ้นส่วนมากขึ้นตามความถนัด ความชำนาญเฉพาะ 3) คุณภาพและราคาถูกลง 4) องค์การประสิทธิภาพ การเรียนรู้ แรงงานที่มีความรู้ 5) การจัดการความรู้ 6) การวิจัยและพัฒนา และ 7) ให้ความสำคัญกับทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้น ส่งผลให้เกิดทั้ง 1) เศรษฐกิจแข่งขัน และ 2) เศรษฐกิจพอเพียง

1.3 ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน

พลังงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อวิถีชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในขณะที่ สิ่งแวดล้อมมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งพลังงานและสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ การใช้พลังงานในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีปริมาณมหาศาล ประเทศไทยยังพึ่งพิงก๊าซธรรมชาติที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าสูงถึงร้อยละ 65

ซึ่งอาจเป็นปัญหาความมั่นคงด้านพลังงานได้ เนื่องจากขาดความหลากหลายในการใช้เชื้อเพลิงอื่น ๆ ผลิตไฟฟ้า เช่น ถ่านหิน น้ำมันเตา น้ำมันดีเซล (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2550, หน้า 20) ภาวะโลกร้อนเป็นแรงผลักดันที่สำคัญทั่วโลก ในการคิดค้นและสร้างสรรค์แหล่งพลังงานทดแทนเพื่อการบรรเทาและชดเชยความรุนแรงที่มีแนวโน้มสูงในอนาคตอันไม่ไกลนัก สหภาพยุโรปได้กำหนดกรอบแผนงาน ฉบับที่ 7 (ค.ศ. 2007 - ค.ศ. 2013) ซึ่งเป็นแผนงานวิจัยที่ครอบคลุมถึงงานวิจัยทางด้านพลังงานด้วย ที่ได้กำหนดเป้าหมายทางด้านพลังงานที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศถึง ค.ศ. 2020 ที่จะลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงถึงร้อยละ 20 ให้มีการใช้พลังงานทดแทนเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ของการบริโภคพลังงานในยุโรปทั้งหมด สัดส่วนการใช้พลังงานชีวภาพในการขนส่งควรถึงร้อยละ 10 และประสิทธิภาพการใช้พลังงานควรเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 โดยมีงบประมาณสนับสนุนถึง 50.5 พันล้านยูโร ซึ่งในจำนวนนี้ ประมาณ 2.35 พันล้านยูโรจะนำไปใช้สนับสนุนงานวิจัยทางด้านพลังงานที่ไม่ใช่นิวเคลียร์ (สำนักงานที่ปรึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2552) นอกจากนี้ งานวิจัยภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 - 20 ปี ข้างหน้า พบว่าสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานทั่วโลกกำลังอยู่ในภาวะวิกฤต กล่าวคือ 1) สถานการณ์ด้านพลังงานโลกจะยังคงมีเชื้อเพลิงประเภทน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอีกไม่ถึง 100 ปี และจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโลกอย่างรุนแรง จนทำให้เกิดการตื่นตัว พยายามหาพลังงานอื่นทดแทน 2) สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อโลกใน 2 ลักษณะ คือ ผลกระทบร่วมและผลกระทบต่อภูมิภาค ทั้งภาวะโลกร้อน น้ำท่วม ไฟไหม้ เป็นต้น 3) การอนุรักษ์และการพัฒนา จำเป็นต้องดำเนินการบนพื้นฐานของการให้ความรู้ การบังคับปฏิบัติ และการใช้เทคโนโลยี เพื่อป้องกันสิ่งแวดล้อม และ 4) สิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อปลูกฝังและให้ความรู้แก่พลเมืองของตนในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่การศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย (พิณสุดา สิริธรรังศรี, 2552, หน้า 153)

1.4 ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม

การพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงในอนาคต การพัฒนาวิทยาการด้านคอมพิวเตอร์ ได้พามนุษย์ไปสู่การปฏิวัติระบบข้อมูลของโลก ทำให้เกิดการถ่ายโอนและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างบุคคล องค์กร และประเทศ อย่างสะดวกรวดเร็ว ผู้คนในซีกโลกหนึ่งสามารถติดต่อรับรู้การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ ธุรกิจ การเมือง การศึกษา วัฒนธรรมค่านิยม ความคิด และวิถีชีวิตของคนในแต่ละประเทศ เทคโนโลยีใหม่ทำให้เกิดความหลากหลายในการแสวงหาข่าวสารข้อมูล สามารถกระจายข่าวสารได้กว้างขวางพร้อมกัน เครือข่ายสารสนเทศจะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญของการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ซึ่งปัจจัยด้านข้อมูลสารสนเทศมีอิทธิพลในการกำหนดภาพสังคมไทยในอนาคตในหลายด้าน ทิศทางของอุตสาหกรรมของประเทศไทยในสองทศวรรษ

หน้านั้นจะแตกต่างไปจากปัจจุบันพอสมควร จากที่เคยมุ่งเน้นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานเข้มข้นในการผลิต จะต้องปรับตัวไปสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูง รวมถึงใช้กำลังคนที่มีความรู้ระดับกลางหรือสูง ทิศทางดังกล่าวส่งผลให้ตลาดแรงงานในอนาคตต้องการแรงงานที่มีความรู้ความชำนาญทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมการเกษตร และช่างเทคนิคต่าง ๆ เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีการผลิตจะทำให้ภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ต้องการคนที่มีทักษะเฉพาะด้านทางเทคโนโลยีมากขึ้น และการเปิดเสรีทางการค้าทำให้แรงงานที่ไม่มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศไม่เป็นที่ต้องการของภาคธุรกิจมากขึ้นเรื่อย ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546) นอกจากนี้ โลกยุคสารสนเทศ ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานและการจ้างงานของแรงงานในอนาคต ซึ่งเป็นภาพอนาคตที่สำคัญต่อการออกแบบอุดมศึกษาในปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2550, หน้า 27)

เทคโนโลยีอนาคตนี้มี 9 สาขาที่มีทั้งความสำคัญและความเป็นไปได้ของเทคโนโลยีในขั้นสูง คือ การเกษตรที่มีสมดุล เทคโนโลยีสีเขียว เซลล์แสงอาทิตย์ ยานจากเทคโนโลยีชีวภาพ พันธุวิศวกรรมใหม่ เทคโนโลยีชีวมวล การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำ ชีวโมเลกุลที่ผลิตในแบคทีเรีย ชีววิทยาระบบ ซึ่งในการพัฒนาเทคโนโลยีดังกล่าว มีการเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนานโยบายและการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยของกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ อยู่ระหว่างการผลักดันให้มีการร่างพระราชบัญญัติวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติขึ้นพร้อม ๆ กับเร่งดำเนินงานตามแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาให้สำเร็จเป็นรูปธรรม (กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2550) นอกจากนี้งานวิจัยภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 - 20 ปีข้างหน้า พบว่าทิศทางของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในสหัสวรรษใหม่ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านพลังงาน 2) ด้านสุขภาพและอาหาร และ 3) ด้านการติดต่อสื่อสาร (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2550) พบว่า เทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นในโลกสามารถจัดกลุ่มได้ 4 กลุ่มหลัก คือ 1) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2) เทคโนโลยีชีวภาพ 3) นานาเทคโนโลยี 4) เทคโนโลยีวัสดุและเทคโนโลยีอื่น ทิศทางการพัฒนาเทคโนโลยีในภาพรวมจะเป็นไปได้ใน 3 ลักษณะ คือ 1) เทคโนโลยีในสาขาต่าง ๆ จะเชื่อมโยงกันมากขึ้นในลักษณะของสหสาขาวิทยาการ 2) เทคโนโลยีในแต่ละสาขาจะแตกแขนงในเชิงลึกมากขึ้นเพื่อสร้างความรู้ใหม่ และ 3) เทคโนโลยีจะเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความรู้ ซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของมนุษย์มากขึ้น (พิณสุดา สิริธรรังศรี, 2552, หน้า 153)

1.5 ด้านการเมืองการปกครอง

ในปัจจุบันปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เริ่มทวีความรุนแรงและก่อให้เกิดความสูญเสียมากยิ่งขึ้นทุกวัน เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าความไม่เข้าใจกันระหว่างรัฐบาลไทยกับชาวไทยมุสลิมนั้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและสั่งสมมาเป็นเวลานานหลายสิบปี จนทำให้การแก้ไขปัญหานั้นไปด้วยความยากลำบาก รัฐบาลควรกำหนดแผนในการนำแนวทางในการป้องกันความขัดแย้งไปใช้กับบุคคลเป้าหมายโดยเร็ว เพราะการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นให้มากที่สุดกับคนทุกกลุ่มย่อมจะทำให้แนวร่วมของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบค่อย ๆ ลดน้อยลง อันจะส่งผลให้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเป็นไปได้ ในที่สุด นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่รัฐบาลควรจะต้องไม่ลืมและต้องคำนึงถึงให้มากอีกกรณีหนึ่งก็คือ จะต้องไม่ให้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สร้างหรือก่อให้เกิดความเคียดแค้นชิงชังในความรู้สึกของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือประชาชนในส่วนอื่น ๆ ของประเทศด้วย เพราะมิฉะนั้นแล้วแนวทางในการป้องกันความขัดแย้งจะไม่เกิดผลอย่างแน่นอน (สุรพันธ์ บุรานนท์, 2550)

นอกจากนั้น สถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน ประชาชนมีความคิดเห็นต่างกัน นำมาซึ่งความขัดแย้งทางการเมือง มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ขาดความสามัคคี เกิดการเผชิญหน้า ทำให้ขาดความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ปัญหาดังกล่าววันนี้จะยังรากลึกและแผ่ขยายสู่สังคมระดับฐานรากทั้งระดับตำบล หมู่บ้าน และครอบครัว (บรรณาธิการ, 2552) ความขัดแย้งทางการเมืองชนิดที่แบ่งฝักฝ่ายอย่างชัดเจนจนถึงขั้นเผชิญหน้ากันนั้น มีแนวโน้มว่าจะยังอยู่คู่สังคมไทยไปอีกนาน ต้องเร่งจัดการกับเหตุปัจจัยเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเมืองกับชนบท และระหว่างคนรวยกับคนจน เปิดโอกาสให้มีการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐอย่างเท่าเทียมกัน มีกลไกในการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม รวมทั้งการปฏิรูปที่ดินและปฏิรูประบบภาษีอย่างจริงจัง เป็นต้น (พระไพศาล วิสาโล, 2552) จากสถานการณ์บ้านเมืองที่วุ่นวายจนก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม ทำให้ต้องมีการจัดตั้งกรรมการสมานฉันท์เพื่อปฏิรูปการเมืองและแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยหวังว่าจะสามารถแก้ไขสถานการณ์ความขัดแย้งในปัจจุบัน และมีแนวทางที่จะบรรเทาปัญหาให้ลดลงได้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2552) นอกจากนั้น งานวิจัยภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 - 20 ปีข้างหน้า พบว่า สถานการณ์โลกจากอดีตส่งผลปัจจุบัน ทำให้อนาคตจะเกิดการรวมตัวของประเทศต่าง ๆ และปกป้องผลประโยชน์ประเทศของตนมากขึ้น การเพิ่มความสัมพันธ์กับสิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน การปกครองที่คำนึงถึงการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ควบคู่กับความโปร่งใสและการตรวจสอบจากภาคประชาชนจะมีความสำคัญมากขึ้น ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ส่งผลต่อการศึกษาที่ต้องคำนึงถึง 1) กระแสประชาธิปไตย 2) การกระจายอำนาจ และ 3) การจัดการศึกษาสำหรับชายแดนมากขึ้น (พิณสุดา สิริรังศรี, 2552, หน้า 154)

1.6 ด้านประชากร

ประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2570 คนไทยเกือบ 1 ใน 4 จะเป็นผู้สูงอายุ ทั้งนี้ประชากรรวมของประเทศจะเริ่มลดลงหลังปี พ.ศ. 2568 เป็นต้นไป สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำรายงานการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) พบว่า อนาคตประเทศไทยจะมีประชากรวัยแรงงานที่ลดลงเรื่อย ๆ ขณะที่กลุ่มนี้เป็นแกนหลักสำคัญต่อการพัฒนาที่จะช่วยเพิ่มผลผลิตของประเทศ จำนวนแรงงานที่ลดลงจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศลดลง และส่งผลกระทบต่อการลงทุนของประเทศและมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชากรจะเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศที่อาจต้องมียุทธศาสตร์การนำเข้แรงงานต่างด้าวที่มีความรู้และทักษะ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น นอกจากนี้ โครงสร้างประชากรที่ผู้สูงอายุมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นซึ่งจะเป็นภาระด้านงบประมาณค่ารักษาพยาบาลที่จะสูงขึ้นในอนาคต จึงต้องเตรียมการในการให้ความรู้ด้านสุขภาพที่ดีเพื่อให้เป็นผู้สูงอายุที่แข็งแรงทั้งด้านสุขภาพกายและจิตใจ สามารถทำงานพึ่งตัวเองได้หลังวัยเกษียณ นำผู้สูงอายุที่มีความรู้ ประสบการณ์ ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศ ขณะเดียวกันประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลง เป็นโอกาสในการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพและทั่วถึงมากขึ้นทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การเร่งเพิ่มผลิตภาพแรงงานและสร้างกำลังคนที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการ และการขยายตัวของภาคการผลิตให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในวิชาชีพ สังคมได้รับผลกระทบจากการพัฒนาทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ และโครงสร้างของครอบครัวไทย กระทบต่อความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ ลูก ทำให้สายสัมพันธ์ของคนทั้งสามวัยลดน้อยลง อันนำไปสู่วิกฤตปัญหาครอบครัวไทยที่มีความเปราะบางมากขึ้น

นอกจากนี้งานวิจัยภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 - 20 ปีข้างหน้า พบว่า

- 1) โครงสร้างประชากรที่จำนวนประชากรวัยเรียนลดลงถึงร้อยละ 25 ในอีก 15 ปีข้างหน้า 2) แนวโน้มผู้สูงอายุมากขึ้นสัดส่วนประชาชนอายุ 60 ขึ้นไป จะเพิ่มสูงขึ้น ขาดทักษะพื้นฐานการอ่านออกเขียนได้และ 2 ใน 3 เป็นสตรี และ 3) การเคลื่อนย้ายประชากร มีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานกันอย่างเสรี เกิดการทำงานข้ามชาติและข้ามถิ่น และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต ขณะเดียวกันการกระจายตัวของประชากรโลกมากกว่าร้อยละ 60 จะอาศัยอยู่ในเมือง ทำให้ภาวะความเป็นเมืองเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลด้านการวางแผนและการจัดการการศึกษา ที่กลุ่มเป้าหมายและจำนวนผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไป (พิณสุตา สิริธรรังศรี, 2552, หน้า 154) การเปลี่ยนแปลงในด้านประชากรที่จะเกิดขึ้น ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ทั้งจากการขับเคลื่อน

คนโดยเสรี ซึ่งจะทำให้รูปแบบการศึกษามีความหลากหลายมากขึ้นในด้านหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, หน้า 11)

สรุป ปัจจัยสถานะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการอุดมศึกษาของไทยในอนาคต ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านประชากร

2. ภาพอนาคตประเทศไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ดำเนินการวิจัยภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 - 20 ปี ข้างหน้า (พินสุดา สิริธรรังศรี, 2552) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ภาพอนาคตทั้งที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ จะครอบคลุม 3 ประเด็นหลักคือ 1) บริบท 2) คนไทย และ 3) การศึกษาไทย

2.1 บริบท ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านประชากร ดังนี้

2.1.1 บริบทที่พึงประสงค์ ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมปลอดภัย มีความเอื้ออาทร รักใคร่กลมเกลียว ประเทศมีความสามารถในการแข่งขัน เศรษฐกิจมั่นคง ประชาชนมีรายได้อย่างทั่วถึง สิ่งแวดล้อมและพลังงานได้รับการปกป้องและพัฒนามากขึ้น มีการปลูกจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและพลังงานผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพลังงานในภูมิภาค เกิดการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มพูนความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ก่อให้เกิดนวัตกรรมมากขึ้น ประชาชนเข้าถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น ด้วยนโยบายการส่งเสริมและระบบการผลิตและพัฒนาจากรัฐ ขณะที่เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศและภูมิภาคมากขึ้น ผู้นำทางการเมือง/ผู้บริหารเป็นผู้มีคุณธรรมและเป็นต้นแบบที่ดีแก่ผู้เรียนและเยาวชน มีธรรมาภิบาลทางการปกครอง ประชาชนเรียนรู้และปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง ชุมชน เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมทางการศึกษามากกว่าอดีตที่ผ่านมาและความชัดเจนมากขึ้น และจัดการศึกษาแทนรัฐ สำหรับประชากรที่ลดลงส่งผลให้เกิดการลงทุนด้านคุณภาพการศึกษาได้เพิ่มขึ้น ผู้สูงวัยที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้สังคมไทยเป็นสังคมภูมิปัญญา และสังคมได้รับประโยชน์จากประสบการณ์ของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

2.1.2 บริบทที่ไม่พึงประสงค์ สังคมไทยเป็นสังคมที่ครอบครัวแตกแยก ชุมชนไม่เข้มแข็ง การพัฒนาไม่ยั่งยืน ขาดภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม มีความอ่อนแอ ประชาชนตกงาน รายได้ต่ำกว่ารายจ่าย ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนมากขึ้น ขาดการใช้ปัญญาและความรู้เป็นฐานในการดำเนินชีวิต ประเทศขาดขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงานเสื่อมโทรม มลภาวะเป็นพิษ อุบัติภัยจากธรรมชาติรุนแรงมากขึ้น เกิดการขาดแคลน

มากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีการส่งเสริม/ ไม่มีการเรียนรู้และปกป้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ขาดการส่งเสริมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไม่เพียงพอ ทั้งเทคโนโลยีอุบัติใหม่และเทคโนโลยีผสมผสาน มีการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไปใช้ในทางที่ผิด ส่งผลกระทบต่อประชาคมโลกอย่างร้ายแรง การก่อการร้ายข้ามชาติและการก่อ การร้ายในประเทศเป็นเหตุทำลายความมั่นคงของประเทศ เกิดความขัดแย้งและแตกแยกทางการเมือง ขาดธรรมเนียมปฏิบัติทางการปกครอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเข้มแข็งเป็นเครื่องมือทาง การเมืองระดับชาติมากกว่าการพัฒนาท้องถิ่น ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นทำให้เป็นภาระของรัฐและสังคม

2.2 ภาพอนาคตคนไทย ด้วยบริบททางการศึกษาอนาคตดังกล่าว ส่งผลต่อภาพอนาคต คนไทยที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ดังนี้

2.2.1 ภาพอนาคตคนไทยที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนไทยที่มีความรับผิดชอบ มีคุณภาพ รู้จริง รู้ลึก รู้กว้าง รู้ภาษา รู้เทคโนโลยี รู้รักษาสุขภาพและมีคุณธรรม มีความสมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม มีความรู้และทักษะ มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ มีความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย อดทนและมุ่งมั่นในการทำงาน มีความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียว เอื้ออาทรและเกื้อกูลกันและกัน ดำรงตนตามครรลองของศาสนา รู้จักแสวงหา ความรู้และรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการจัดการตนเองและปรับตัวในการดำเนินชีวิต ในยุคโลกาภิวัตน์

2.2.2 ภาพอนาคตคนไทยไม่พึงประสงค์ คือ เป็นคนไทยที่มีร่างกายอ่อนแอ จิตใจไม่มั่นคง ขาดความรับผิดชอบ ขาดวิจารณญาณและการคิดวิเคราะห์บนฐานของวิทยาศาสตร์ เชื่อง่าย งมงาย หลงกระแส อารมณ์ไม่มั่นคงขาดสติ ขาดความสามัคคี นิยมความรุนแรง เห็นแก่ตัว ขาดจิตสาธารณะ มีความรู้ผิวเผิน ไม่รู้จริง ไม่รู้กว้าง ไม่รักการอ่าน ขาดทักษะอาชีพ ไม่สามารถ แก้ปัญหาและจัดการชีวิตตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ภาพอนาคตการศึกษาไทย ภายใต้บริบท และคนไทยที่พึงประสงค์และไม่พึง ประสงค์ ภาพอนาคตการศึกษาไทย ควรเป็นดังนี้

2.3.1 ภาพอนาคตการศึกษาไทยที่พึงประสงค์ เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาปัจเจกบุคคล ให้มีความรู้ ทักษะ สติปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ การปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข มุ่งเน้นการพัฒนาอันสมดุลและสติปัญญาของมนุษย์ควบคู่กับสภาวะแห่งคุณธรรม จริยธรรมที่มี ความสมบูรณ์อย่างเป็นองค์รวม ด้วยกลไกของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา เป็นฐาน ในยุคเศรษฐกิจ สังคมฐานความรู้

2.3.2 ภาพอนาคตการศึกษาไทยที่ไม่พึงประสงค์ เป็น “การศึกษาจำแลง” ที่มุ่งให้ ผู้เรียนเป็นคนเก่งแต่ไร้คุณธรรมและสำนึกรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

ขาดการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้ผู้เรียน “สมองกลวง” ไม่มีความรู้ ทักษะ เจตคติตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ขาดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไม่รักการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ ไม่รู้จริง ไม่รู้กว้าง ทำตัวไร้สาระและไม่มีแก่นสาร ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้พัฒนาและจัดการตนเองได้

สรุป ภาพอนาคตประเทศไทย พบว่า ภาพอนาคตทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์จะครอบคลุม 3 ประเด็นหลักคือ 1) บริบทด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และพลังงาน ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านประชากร 2) ภาพอนาคตคนไทย และ 3) ภาพอนาคตการศึกษาไทย

3. มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา

3.1 มาตรฐานการอุดมศึกษาของไทย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

มาตรา 34 กำหนดให้คณะกรรมการการอุดมศึกษามีหน้าที่พิจารณาเสนอมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ คณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้จัดทำมาตรฐานการอุดมศึกษาขึ้นและตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานการอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2549 ซึ่งถือได้ว่าเป็นมาตรฐานการอุดมศึกษาระดับแรกของประเทศไทย มาตรฐานฉบับนี้ประกอบด้วยมาตรฐานย่อย 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา และมาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการอุดมศึกษา จึงได้กำหนดตัวบ่งชี้หลักภายใต้มาตรฐานการอุดมศึกษาย่อยแต่ละด้าน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการกำกับดูแล ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในของสถาบันแต่ละแห่ง

3.1.1 มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต

บัณฑิตระดับอุดมศึกษาเป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความสำนึกและความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองและพลโลก มาตรฐานนี้มีตัวบ่งชี้หลัก ได้แก่ 1) บัณฑิตมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของตน สามารถเรียนรู้ สร้าง และประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง สามารถปฏิบัติงานและสร้างงานเพื่อพัฒนาสังคมให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล 2) บัณฑิตมีจิตสำนึก ดำรงชีวิต และปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม 3) บัณฑิตมีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีการดูแลเอาใจใส่รักษาสุขภาพของตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสม

3.1.2 มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา

มีการบริหารจัดการอุดมศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลและพันธกิจของการอุดมศึกษา
อย่างมีคุณภาพ

3.1.2.1 มาตรฐานด้านธรรมาภิบาลของการบริหารการอุดมศึกษา

มีการบริหารจัดการการอุดมศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โดยคำนึงถึงคุณ
หลากหลายและความเป็นอิสระทางวิชาการ มาตรฐานนี้มี ตัวบ่งชี้หลัก ได้แก่ 1) มีการบริหารจัดการ
บุคลากรที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลาย
ของประเภทสถาบันและสังคม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีอิสระทางวิชาการ
2) มีการบริหารจัดการทรัพยากรและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผล คล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ มีการจัดการศึกษาผ่านระบบและวิธีการต่างๆ
อย่างเหมาะสมและคุ้มค่าคุ้มทุน 3) มีระบบการประกันคุณภาพเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและ
มาตรฐานการอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.1.2.2 มาตรฐานด้านพันธกิจของการบริหารการอุดมศึกษา

การดำเนินงานตามพันธกิจของการอุดมศึกษาทั้ง 4 ด้าน อย่างมีคุณภาพ โดยมี
การประสานความร่วมมือรวมพลังจากทุกภาคส่วนของชุมชนและสังคมในการจัดการความรู้
มาตรฐานนี้มีตัวบ่งชี้หลัก ได้แก่ 1) มีหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ทันสมัย ยืดหยุ่นสอดคล้อง
กับความต้องการที่หลากหลายของประเภทสถาบันและสังคม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพ
ผู้เรียนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการเรียนรู้และการสร้างงานด้วยตนเองตามสภาพจริง
ใช้การวิจัยเป็นฐาน มีการประเมิน และใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการ
หลักสูตร ตลอดจนมีการบริหารกิจการนิสิตนักศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรและการเรียน
การสอน 2) มีการวิจัยเพื่อสร้างและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์แก่สังคม ความรู้และ
ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมตามศักยภาพ
ของประเภทสถาบัน มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ
เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันได้ในระดับนานาชาติของสังคมและประเทศชาติ 3) มีการให้
บริการวิชาการที่ทันสมัย เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของสังคมตามระดับความเชี่ยวชาญ
ของประเภทสถาบัน มีการประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับภาคธุรกิจอุตสาหกรรม
ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของสังคม และประเทศชาติ
4) มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน พัฒนา เผยแพร่วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความรู้
ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีการปรับใช้ศิลปะ วัฒนธรรมต่างประเทศ
อย่างเหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

3.1.2.3 มาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้

การแสวงหา การสร้างและการจัดการความรู้ตามแนวทาง/ หลักการ อันนำไปสู่สังคมฐานความรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานนี้มีตัวบ่งชี้หลัก ได้แก่ 1) มีการแสวงหา การสร้าง และการใช้ประโยชน์ความรู้ ทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทศ เพื่อเสริมสร้างสังคมฐานความรู้ 2) มีการบริหารจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ โดยใช้หลักการวิจัยแบบบูรณาการ หลักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หลักการสร้างเครือข่ายและหลักการประสานความร่วมมือร่วมพลัง อันนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

3.2 มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาของไทย

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 34 กำหนดให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาเสนอมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาตามกลุ่มสถาบันที่มีปรัชญา วัตถุประสงค์ และพันธกิจในการจัดตั้งที่แตกต่างกัน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงประกาศมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2551 ดังต่อไปนี้

3.2.1 มาตรฐานด้านศักยภาพและความพร้อมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐานย่อยด้านต่าง ๆ 4 ด้าน

3.2.1.1 ด้านกายภาพ สถาบันอุดมศึกษามีอาคารที่ประกอบด้วยลักษณะสำคัญของอาคารเรียนที่ดี มีห้องครบทุกประเภท พื้นที่ใช้สอยที่ใช้ในการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมทุกประเภทมีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนอาจารย์ประจำ จำนวนนักศึกษาในแต่ละหลักสูตร และจำนวนนักศึกษาตามแผนการรับนักศึกษา ตามเกณฑ์พื้นที่ใช้สอยอาคารโดยประมาณ รวมทั้งต้องจัดให้มีห้องสมุดตามเกณฑ์มาตรฐาน มีครุภัณฑ์ประจำอาคาร ครุภัณฑ์การศึกษาและคอมพิวเตอร์จำนวนเพียงพอต่อการจัดการศึกษา ทั้งนี้ อาคารและบริเวณอาคารจะต้องมีความมั่นคงปลอดภัย ถูกสุขลักษณะหรือความจำเป็นอย่างอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

3.2.1.2 ด้านวิชาการ สถาบันอุดมศึกษามีศักยภาพและความพร้อมในการปฏิบัติการกิจด้านวิชาการ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสถาบันอุดมศึกษาและแผนการผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองความต้องการของประเทศและผู้ใช้บัณฑิตโดยรวม มีหลักประกันว่าผู้เรียนจะได้รับ

การบริการการศึกษาที่ดี สามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างมีคุณภาพ สถาบันต้องมีการบริหารวิชาการ ที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลทั้งในด้านการวางแผนรับนักศึกษาและการผลิตบัณฑิต การจัด กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล การเรียนรู้ การประกันคุณภาพการเรียนการสอน และ การพัฒนาปรับปรุงการบริหารวิชาการ

3.2.1.3 ด้านการเงิน สถาบันอุดมศึกษามีความพร้อมด้านการเงินทั้งการเงิน รวมและงบที่จำแนกตามกองทุน มีแผนการเงินที่มั่นคง เป็นหลักประกันได้ว่าสถาบันจะสามารถจัด การศึกษาได้ตามพันธกิจและเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งสอดคล้องกับแผนการพัฒนาในอนาคต เพื่อให้เกิดประ โยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและผู้ให้บริการอุดมศึกษา สถาบันมีการจัดทำรายงานการเงิน ที่แสดงถึงการ ได้มาของรายได้ รายรับ การจัดสรร การใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพ และทั่วถึงเป็นธรรม อย่างชัดเจน รวมทั้งการนำรายได้ไปลงทุนภายใต้การประเมินและวิเคราะห์ความเสี่ยง มีระบบ การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานควบคู่ไปกับการใช้เงินทุกประเภท และมีระบบ การติดตามตรวจสอบผลประโยชน์ทับซ้อนของบุคลากรทุกระดับ

3.2.1.4 ด้านการบริหารจัดการ สถาบันอุดมศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ ค่านิยม ไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และพันธกิจที่กำหนดไว้ โดยมีสภาสถาบันทำหน้าที่กำกับนโยบายการ ดำเนินการตามแผน การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณและทรัพย์สิน การบริหารสวัสดิการ ที่จัดให้กับนักศึกษาและบุคลากรทุกระดับ รวมทั้งกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการ ดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่กำหนดไว้ มีการเผยแพร่ผลการกำกับ การดำเนินงานของสภาสถาบันและการบริหารจัดการของผู้บริหารทุกระดับสู่ประชาคมภายในสถาบัน และภายนอกสถาบัน ภายใต้หลักธรรมาภิบาลที่ประกอบด้วยหลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า

3.2.2 มาตรฐานด้านการดำเนินการตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐานย่อยด้านต่าง ๆ 4 ด้าน

3.2.2.1 ด้านการผลิตบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการรับนักศึกษาเข้าเรียน ที่มีคุณสมบัติและจำนวนตรงตามแผนการรับนักศึกษาและสอดคล้องกับเป้าหมายการผลิต อย่างมีคุณภาพ สถาบันผลิตบัณฑิตได้ตามคุณลักษณะ จุดเน้นของสถาบันตรงตามเป้าหมายที่กำหนด และจัดให้มีข้อเสนอแนะที่ชัดเจน เผยแพร่ต่อสาธารณะในเรื่องหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน คณาจารย์ ที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรม การพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในและนอกหลักสูตร และตอบสนอง ความต้องการของนักศึกษา

3.2.2.2 ด้านการวิจัย สถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินพันธกิจด้านการวิจัยอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และภายใต้จุดเน้นเฉพาะ โดยมีการดำเนินการตามนโยบาย แผนงบประมาณ มีการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ นักวิจัย บุคลากร ให้มีสมรรถนะในการทำวิจัย ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายการทำงานวิจัยกับหน่วยงานภายนอกสถาบันเพื่อให้ได้ผลงานวิจัย ผลงานประดิษฐ์ และงานริเริ่มสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ สนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ในวงกว้างและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชน

3.2.2.3 ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม สถาบันอุดมศึกษามีการให้บริการทางวิชาการที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งในวงกว้างและกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งอาจให้บริการโดยการใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งในระดับสถาบันและระดับบุคคลได้ในหลายลักษณะ อาทิ การให้คำปรึกษา การศึกษาวิจัย การค้นคว้าเพื่อแสวงหาคำตอบให้กับสังคม การให้บริการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นต่าง ๆ การจัดให้มีการศึกษาต่อเนื่องบริการแก่ประชาชนทั่วไป การให้บริการทางวิชาการนี้ สามารถจัดในรูปแบบของการให้บริการแบบให้เปล่าหรือเป็นการให้บริการเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนเป็นรายได้หรือเป็นข้อมูลย้อนกลับมาพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

3.2.2.4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติทั้งในระดับหน่วยงานและระดับสถาบัน มีระบบและกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน โดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนและบุคลากรของสถาบันได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้ ตระหนักถึงคุณค่า เกิดความซาบซึ้ง และมีสุนทรียะต่อศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องจรรโลงความดีงามในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ มีวิถีชีวิตที่ปรารถนาและเรียนรู้วิธีการจัดการวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ไม่พึงปรารถนาได้ สถาบันมีการควบคุมการดำเนินงานด้านนี้ อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรมของสถาบัน

3.3 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก จึงเห็นสมควรให้จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษา และ

เพื่อเป็นการประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขา/ สาขาวิชา รวมทั้งเพื่อใช้เป็นหลักในการจัดทำมาตรฐานด้านต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษามุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในการผลิตบัณฑิตได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นกรอบมาตรฐานให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและเพื่อประโยชน์ต่อการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษา

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ ได้แก่ ระดับที่ 1 อนุปริญญา (3 ปี) ระดับที่ 2 ปริญญาตรี ระดับที่ 3 ประกาศนียบัตรบัณฑิต ระดับที่ 4 ปริญญาโท ระดับที่ 5 ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง ระดับที่ 6 ปริญญาเอก คุณภาพของบัณฑิตทุกระดับคุณวุฒิและสาขา/ สาขาวิชาต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดและต้องครอบคลุมอย่างน้อย 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับสาขา/ สาขาวิชาที่เน้นทักษะทางปฏิบัติต้องเพิ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย โดยมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านของแต่ละระดับคุณวุฒิและลักษณะของหลักสูตรอย่างน้อยต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดไว้ในแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552

3.4 กรอบมาตรฐานหลักสูตรการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) ได้ประกาศ ก.พ.อ. เรื่องกรอบมาตรฐานหลักสูตรการบริหารสถาบันอุดมศึกษาขึ้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการอุดมศึกษา โดยสถาบันอุดมศึกษาหรือหน่วยงานที่มีความพร้อมอาจนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตรและดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษาได้ทั้งระบบ ดังต่อไปนี้

3.4.1 กรอบมาตรฐานหลักสูตรการบริหารงานอุดมศึกษา เพื่อเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการจัดอบรมสำหรับข้าราชการสายสนับสนุน โดยเป็นการเตรียมพื้นฐานก่อนการเป็นผู้บริหารสายสนับสนุน ซึ่งต้องทราบขอบข่ายงานที่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษา

3.4.2 กรอบมาตรฐานหลักสูตรการพัฒนานักบริหารมหาวิทยาลัยสายวิชาการ เพื่อยกระดับขีดสมรรถนะผู้บริหารมหาวิทยาลัยสายวิชาการในด้านวิสัยทัศน์ ความรู้ ทักษะ ความชำนาญด้านการบริหารจัดการ รวมทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในฐานะผู้บริหารมหาวิทยาลัยสายวิชาการ

3.4.3 กรอบมาตรฐานหลักสูตรกรรมการสภามหาวิทยาลัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกรรมการสภามหาวิทยาลัย และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เป็นหน่วยกำกับ คือ กรรมการสภามหาวิทยาลัยกับฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัย

สรุป มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา ได้แก่ มาตรฐานการอุดมศึกษา มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาของไทย กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 กรอบมาตรฐานหลักสูตรการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

4. รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยของไทย

ปัจจุบันประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยอยู่ 2 ประเภท คือ มหาวิทยาลัยที่เป็นของเอกชน และมหาวิทยาลัยที่เป็นของรัฐบาล ซึ่งทั้ง 2 ประเภทอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ สำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐ มีการบริหารงานอยู่ 2 รูปแบบ คือ มหาวิทยาลัยที่เป็นส่วนราชการ ซึ่งในหลายๆ กรณีต้องปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ ขาดความคล่องตัวและอิสระในการบริหารงาน ส่วนที่เป็นข้อดีคือรัฐยังถือเป็นหน้าที่ในการให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยเท่าเทียมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้คนยากจนและคนด้อยโอกาสในสังคมได้เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา อีกรูปแบบหนึ่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยของรัฐนอกระบบราชการ หรือที่เรียกว่ามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ซึ่งเป็นการบริหารมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ อย่างเต็มรูปแบบ รัฐบาลเพียงกำกับดูแลเชิงนโยบาย มหาวิทยาลัยสามารถกำหนดกฎเกณฑ์ เงินเดือน ค่าจ้าง และการบริหารงานบุคคลได้เอง มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการสูงกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐที่เป็นส่วนราชการ (อุกฤษ มงคลนาวิน, 2545 อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ ชศสมศักดิ์, 2547, หน้า 28) มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่กำลังกล่าวถึงกันอยู่ในขณะนี้ มี 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐตั้งแต่แรกตั้ง อีกประเภทหนึ่งเป็นการพัฒนาจากมหาวิทยาลัยที่เป็นส่วนราชการและได้มีการเรียกกันอยู่หลายคำ เช่น มหาวิทยาลัยของรัฐนอกระบบราชการ มหาวิทยาลัยนอกระบบ มหาวิทยาลัยอิสระ มหาวิทยาลัยในกำกับ มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ม.ป.ป.)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (มาตรา 36) กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐ ที่จัดการศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล มีทางเลือกระบบบริหารได้ 2 ทาง คือ อาจจัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐก็ได้ โดยให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถาบันศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

เทียนฉาย กีระนันท์ (2542) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐจะมีสถานะภาพที่เป็นอิสระ (Autonomy) อย่างน้อย 3 นัย คือ อิสระในการบริหารจัดการทางวิชาการ อิสระในการบริหารงานบุคคล และอิสระในการบริหารการเงิน

ณัชนัน แก้วชัยเจริญกิจ (2550) ให้ความหมายมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล ว่าเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐรูปแบบใหม่ ที่รัฐบาลจะออกกฎหมาย ให้มหาวิทยาลัยมีอำนาจในการบริหารด้วยตนเอง ซึ่งตรงกับ หลักการบริหารมหาวิทยาลัยที่เรียกว่า Autonomous University โดยบุคลากรที่เป็นคณาจารย์และเจ้าหน้าที่จะไม่เป็นข้าราชการ และใช้ระเบียบที่มหาวิทยาลัยกำหนดขึ้นเอง

สรุป สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐบาล หรือที่เรียกว่า “มหาวิทยาลัยนอกระบบ” คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่มีการบริหารจัดการอิสระแยกจากระบบราชการ แต่ยังคงได้รับเงินอุดหนุนทั่วไป ที่รัฐจัดสรรให้เป็นรายปีโดยตรง เพื่อใช้จ่ายตามความจำเป็นในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย และเพื่อประกันคุณภาพ การศึกษา

4.1 หลักการกลางมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในประเทศไทย

คณะรัฐมนตรีมีมติรับหลักการ และมีมติให้กำหนดหลักการกลางเพื่อบัญญัติในร่าง พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐทุกฉบับ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2546 เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล มีความคล่องตัวในการดำเนินงานควบคู่กับความรับผิดชอบที่จะดำเนินการกิจอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ มีความเชื่อมโยงกับนโยบายของรัฐบาล โดยรัฐสามารถกำกับ ดูแล และตรวจสอบได้ โดยกลไกของรัฐ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ม.ป.ป.)

4.1.1 มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีสถานะภาพเป็นหน่วยงานของรัฐและเป็นนิติบุคคลที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและยังคงได้รับการจัดสรรงบประมาณตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ในจำนวนที่เพียงพอที่จำเป็นต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

4.1.2 การดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ทั้งการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริหาร วิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ต้องมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคม นโยบายของรัฐบาล และแผนการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ การผลิตบัณฑิตต้องให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ

4.1.3 ความคล่องตัวของมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตามกลไกของสภามหาวิทยาลัย ที่จะกำหนดระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการในเรื่องต่าง ๆ ได้เองภายใต้กรอบแห่งพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัย